

Ismo Ukkola
Riitta Seppänen-Järvelä

TÄSMÄTIETOA TÄSMÄTUTKIMUKSELLA

Muutos-hankkeen arviointi

Kirjoittajat

Ismo Ukkola, harjoittelija, YTK
Kelan tutkimus
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Riitta Seppänen-Järvelä, tutkimuspäällikkö, VTT, dosentti
Kelan tutkimus
etunimi.sukunimi@kela.fi

www.kela.fi

ISBN 978-952-284-084-4

ISSN 2489-849X

URI <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202003248956>

Helsinki 2020

Sisältö

Tiivistelmä.....	4
1 Johdanto.....	5
2 Arviointitehtävä ja viitekehys.....	6
3 Aineisto ja menetelmä.....	8
4 Tulokset.....	10
4.1 Tutkijoiden näkemys tilaajälhtöisestä tutkimuksesta.....	10
4.2 Alustava tutkimussuunnitelma: tilaajälhtöisyyden vahvuus ja heikkous.....	13
4.3 Asiantuntijoiden kokemukset tilaajälhtöisestä tutkimuksesta.....	15
4.4 Miten tilaajälhtöinen tutkimus onnistui?.....	18
4.5 Tutkimustulosten hyödyntäminen.....	22
4.6 Mikä edistää tai estää tutkimustulosten hyödyntämistä?.....	28
5 Pohdinta.....	32
Lähteet.....	35
Liitteet.....	35

Tiivistelmä

Tämä julkaisu käsittelee Kelan Muutos-hankkeen arvioinnin tuloksiin perustuen tutkijoiden ja Kelan asiantuntijoiden kokemuksia tilaustutkimuksen tutkimuksen tekemisestä ja tulosten hyödyntämisestä. Muutos-hankkeessa tutkittiin, millaisia vaikutuksia Kelan kuntoutuspalveluiden muutoksilla on ollut asiakkaille. Muutos-hankkeen arviointi tuotti tietoa ensisijaisesti Kelan sisäistä tutkimus- ja kehittämistoiminnan johtamista ja organisointia varten. Arviointiin kerätyn haastatteluaineiston analyysissä tilaajalähtöisyys muodostui pääkategoriaksi ja osoittautui keskeiseksi teemaksi arviointitehtävässä. Niin tutkijat kuin asiantuntijat tunnistavat tilaajalähtöisyydessä etuja ja rajoitteita. Tilaajalähtöisen tutkimuksen eduksi koettiin sen tuottama käytäntöä palveleva täsmätieto. Tilaajan ja tutkijoiden tiivis yhteistyö tutkimuksen tekemisessä edesauttoi yhteistä tavoitetta vastata tilaajan tietotarpeisiin. Kuntoutusmuotojen prosessi-mainen kehitystyö edesauttoi tutkimusten tulosten ajankohtaista hyödyntämistä. Tilaajalähtöinen tutkimus ja sen roolin vahvistuminen liittyivät myös laajemmin tutkimukselle asetettuihin vaatimuksiin yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja hyödyllisyydestä. Toivomme, että tämä julkaisu lisää tietoa tilaajalähtöisen tutkimuksen toteuttamisesta ja antaa ehdotuksia tutkimuksen tilaamisen ja tutkimustulosten hyödyntämisen kehittämiseksi.

Avainsanat: kuntoutus, kuntoutuspalvelut, kehittäminen, tilaustutkimus, vaikuttavuus, tutkimus- ja kehittämistoiminta, asiakaslähtöisyys, järjestelmät, johtaminen, organisointi, arviointitutkimus, Kela

1 Johdanto

Muutos-hankkeen (2015–2019) päätehtävä oli tutkia, millaisia vaikutuksia Kelan kuntoutuspalveluiden muutoksilla on ollut asiakkaille. Hanke toteutettiin osatutkimuksina (ks. liite 1, luettelo osatutkimuksista), jotka kohdistuivat erityyppisiin kuntoutusmuotoihin tai -etuuksiin sisältäen sekä järjestämisvastuun-alaista että harkinnanvaraista kuntoutusta. Hankkeen tutkimukset kohdistuivat erityyppisten kuntoutuspalvelujen toimeenpanoon tilanteessa, jossa palvelun sisällöt, toimintatavat tai ehdot muuttuivat tai luotiin kokonaan uusi palvelu kehittämistyön tulosten perusteella. Tutkimukset olivat luonteeltaan arvioivaa implementaatiotutkimusta.

Muutos-hanke edusti Kelassa uudenlaista tapaa organisoida kuntoutuksen kehittämistä tukevaa tutkimusta. Hankkeessa korostettiin tutkimuksen hyödynnettävyyttä sekä toimintatapana avoimuutta ja vuorovaikutuksellisuutta. Kun hankkeen tehtävä oli tuottaa soveltamiskelpoista tietoa Kelan kuntoutuksen kehittämiseen ja ohjaukseen, oli tutkimustiedon käyttäjien näkemykset ja tarpeet huomioitu tutkimuskysymysten määrittelyssä. Tutkimuksen toteuttamisessa kokeiltiin organisointitapaa, jossa tutkijataholla ja tutkimuksen tilaajalla ja tiedon hyödyntäjällä eli Kelalla oli yhteinen foorumi (tutkimuksen projekti-ryhmä), jolla oli keskeinen rooli tutkimustulosten hyödyntämisessä. (Seppänen-Järvelä 2017.) Osatutkimusten toteuttajina oli tutkijaryhmiä tutkimuslaitoksista, yliopistoista ja ammattikorkeakouluista. Hankkeen johtamis- ja koordinaatiotyö sekä osa tutkimustyöstä tehtiin Kelan tutkimusyksikössä.

Hankkeen käynnistysvaiheen suunnitelmassa vuonna 2015 linjattiin, että hankkeessa tehdään projekti-johtamisen tueksi vain sisäistä arviointia, josta vastaisi hankepäälikkö yhdessä ohjausryhmän kanssa. Hanke kuitenkin laajeni toteutuksen aikana merkittävästi sisältäen lopulta 11 osatutkimusta. Ohjausryhmä päätti vuoden 2018 lopussa, että hanketta olisi tärkeätä arvioida myös laajemmin ottaen huomioon sen laajuus, uudenlainen toteutustapa, suuri sisällöllinen tärkeys ja mittava resursointi.

Arviointitehtävän toteuttamiseksi hankkeelle rekrytoitiin korkeakouluharjoittelija (3 kuukauden työpanos). Tehtävään palkattiin yhteiskuntatieteiden kandidaatti Ismo Ukkola. Hän keräsi ja analysoi itsenäisesti haastatteluaineiston sekä raportoi tulokset hankkeen ohjausryhmälle. Arviointi perustui hankepäälikkö Riitta Seppänen-Järvelän laatimaan tutkimussuunnitelmaan, joka hyväksyttiin Kelan tutkimusyksikön johtoryhmässä.

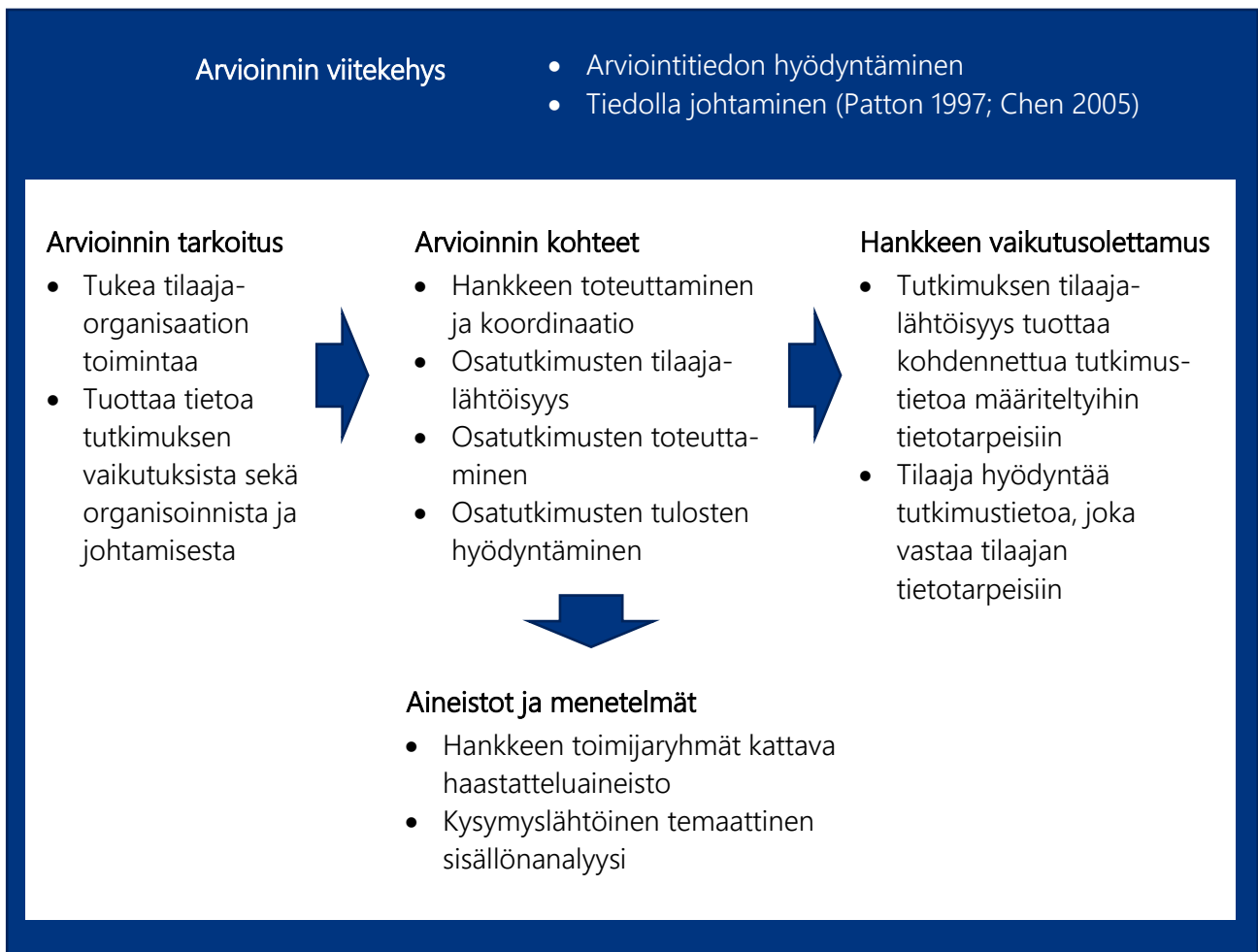
Tässä julkaisussa –raportoidaan Muutos-hankkeen arvioinnin tuloksia. Arvioinnin alkuperäinen tarkoitus oli tuottaa tietoa ensisijaisesti Kelan sisäistä tutkimus- ja kehittämistoiminnan johtamista ja organisointia varten. Rikas aineisto tuotti kuitenkin kiinnostavaa uutta tietoa erityisesti tutkimustiedon hyödyntämisen ja tiedolla johtamisen näkökulmasta. Toivomme, että voimme liittyä julkaisun avulla keskusteluun tutkimuksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta käsittelemällä teemaa moninäkökulmaisesti tutkimusprosessin sisältä. Työnjakomme noudatti samaa linjaa kuin arvioinnin toteuttamisessa eli Riitta Seppänen-Järvelä vastasi julkaisun alussa kuvattavan arviointitehtävän ja viitekehysen kirjoittamisesta. Ismo Ukkola puolestaan tuotti sisällön aineiston analyysin ja arviointitulosten osalta.

2 Arviointitehtävä ja viitekehys

Arviointitehtävä kohdistui kahteen pääteemaan: hankkeen toteuttamiseen ja tutkimustulosten hyödyntämiseen tilaajan taholla. Arvioinnin toteuttaminen nojasi praktiseen ohjelma-arvioinnin perinteeseen, jossa keskeistä on arvioinnin tuottaman tiedon hyödyntäminen (Patton 1997; Chen 2005; Rossi ym. 2018).

Muutos-hankkeen arvioinnin tarkoitus oli tuottaa tietoa tilaajaorganisaation käyttöön siitä, kuinka onnistunut Muutos-hankkeessa valittu tutkimusten tilaamisen ja toiminnan organisoimisen tapa oli tutkimusten tuottaman tiedon hyödyntämisen ja tietotarpeiden näkökulmasta (ks. kuvio, s. 7).

Kuvio. Arviointiasetus.

Hankkeen arviointitehtävään kerätyllä aineistolla vastattiin alla lueteltaviin kysymyksiin. Tässä raportissa esittävä analyysi ja tulokset keskittyvät tutkimuksen tilaajalähtöisyyteen ja tulosten hyödyntämiseen (ks. tarkemmin luku 3).

Arviointikysymykset:

Hankkeen toteuttaminen

- Millaisia vahvuuksia ja heikkouksia oli hankkeen johtamisessa ja koordinaatiossa erityisesti osatutkimusten tulosten hyödyntämisen ja toteuttamisen näkökulmasta?
- Kuinka viestintä ja vuorovaikutus hankkeessa onnistui?

Osatutkimusten toteuttaminen

- Kuinka realistisia ja toteuttamiskelpoisia osatutkimusten tutkimustehtävät olivat?

- Millaisia vahvuuksia ja heikkouksia oli tilaajalähtöisessä tutkimustehtävässä (valmiiksi määritellyt tutkimuskysymykset ja aineistot) ja tutkimuksen toteuttamisessa (tutkimuksen projektiryhmän toiminta)?
- Kuinka osatutkimus oli resursoitu suhteessa tutkimustehtävän toteuttamiseen (taloudellisesti, toimijoiden osaaminen ja pätevyys)?
- Millaisia muutoksia tutkimuksen toteuttamisessa tapahtui suhteessa suunniteltuun?
- Kuinka osatutkimuksen riskinhallinta onnistui?
- Miten hyvin osatutkimus saavutti tavoitteensa?

Tulosten hyödyntäminen

- Kuinka hyvin osatutkimukset vastasivat tilaajan tietotarpeisiin?
- Miten tilaaja on hyödyntänyt tutkimustuloksia?
- Millaisia tulosten käyttöönottoa estäviä ja mahdollistavia tekijöitä oli?
- Miten tutkijat ovat osallistuneet tulosten disseminaatioon?

3 Aineisto ja menetelmä

Arviointitehtävässä asetettuihin arviointikysymyksiin vastattiin aineistolla, joka koostui yksilöhaastattelusta (N = 18). Aineistoja kerättiin Muutos-hankkeen toimijoilta: haastateltaviksi kutsuttiin kaikkien Kelan ulkopuolisten osatutkimusten vastuututkijat, edustaja kunkin osatutkimuksen projektiryhmästä, hankkeen ohjausryhmästä tilaajan edustaja ja vastuuhenkilö Kelan sisäisistä asiantuntijaryhmistä eli niin kutsutuista Kelan kuntoutuksen asiatiimeistä. Hankkeen laajuudesta johtuen kaikkia osallisia ei voitu ottaa mukaan, vaan haastateltavien ryhmä oli osin luonteeltaan harkinnanvarainen näyte.

Haastateltavaksi valittiin 10 Kelan toimihenkilöä ja kahdeksan tutkijaa. Kahta haastattelua lukuun ottamatta puhelinhaastattelut tehtiin pikaviestintäohjelma Skypen äänipuheluilla ilman videokuvaa. Kahdessa muussa haastattelussa käytettiin puhelinta (1 asiantuntija, 1 tutkija). Haastattelut vaihtelivat kestoaltaan 21 minuutista yhteen tuntiin ja 10 minuuttiin. Haastatteluiden keskiarvopituus oli tutkijoilla 54 minuuttia ja Kelan työntekijöillä 33 minuuttia.

Puhelinhaastattelut katsottiin asianmukaiseksi, koska tutkimuksella oli selkeä faktasuuntautunut tutkimustehtävä. Haastateltavat olivat eri puolilta Suomea ja puhelinhaastattelut olivat tehokas, etäisyydet

ylittävä tapa kerätä aineisto. Ottaen huomioon, että haastateltavat tutkijat saattoivat pitää haastattelijaa Kelan, eli tilaajan edustajana, saattoi kasvokkaisen vuorovaikutuksen puuttuminen olla myös etu. Puhe-
linyhteyden kautta haastattelijan ilmeet tai ruumiinkieli eivät välity ja tällöin puhuminen voi olla vapaam-
paa. (Ikonen 2017, 271–274.)

Hankepäällikkö oli lähettänyt haastateltaville arviointitutkimuksesta infokirjeen, jossa kerrottiin tutki-
muksen tavoite sekä aineiston ja analyysin käsittelystä. Mukana oli arviointisuunnitelma, josta ilmenivät
arviointikohteet ja arviointikysymykset. Korkeakouluharjoittelija lähetti haastateltaville haastattelukutsut.
Myönteinen vastaus osallistua haastatteluun katsottiin suostumukseksi osallistua tutkimukseen. Jos en-
simmäiseen sähköpostiin ei vastattu, lähetettiin asianosaiselle yksi muistutuskutsu. Jos tutkija ei tällöin-
kään vastannut sähköposteihin, haastattelukutsu lähetettiin toiselle tutkijalle.

Haastateltavien anonymiteetista huolehdittiin siten, että aineistoon oli pääsy vain haastattelujen toteut-
tajalla, ja vain hän on analysoinut aineiston. Kaikki haastattelunauhan pohjalta kirjoitetut litteroinnit ja
pelkistykset ovat olleet saatavilla vain hänelle. Tutkimuksen raportoinnissa on huolehdittu, että tulok-
sissa tai aineistokatkelmissa ei ole tunnistetietoja, kuten nimiä tai tutkittavia kuntoutusmuotoja. Aineis-
tokatkelmissa haastateltavia ei ole eksplisiittisesti eritelty tutkijoiksi tai Kelan työntekijöiksi.

Analyysimenetelmänä on käytetty sisällönanalyysia ja koodauksessa sekä analyysissa käytettiin ATLAS.ti-
ohjelmaa. Analyysissa lähdettiin liikkeelle deduktiivisesti valmiista tutkimuskysymyslähteisistä teemoista.
Analyysi on toteutettu samaan tapaan, kuin teorialähtöinen sisällönanalyysi, mutta tutkimuskysymysten
luonteen vuoksi valmiit yläluokat on johdettu tutkimuskysymysten teemoista, ei teoriasta. (Tuomi ja
Sarajärvi 2018, ks. Neuendorf 2016, 96). Eryisesti tilaajalähtöisyyden teema esiintyi aineistossa abduk-
tiivisesti eli siihen liittyviä asioita oli kysytty haastatteluissa ja lisäksi se tuli esille aineistolähtöisesti esi-
merkiksi puheessa tutkimustulosten hyödyntämisestä. Tilaajalähtöisyys muodostui aineiston analyysissä
pääkategoriaksi, joka keräsi merkitysisältöjä koko aineiston alueelta.

Tutkija kuunteli haastattelut huolellisesti läpi ja jakoi niiden sisällöt neljään teemaan: tilaajalähtöisyys,
osatutkimuksen toteuttaminen, hankkeen toteuttaminen sekä johtaminen ja vuorovaikutus. Haastatte-
luaineiston ilmaisut pelkistettiin ja jaettiin teemojen mukaan haastattelukysymyksiin pohjautuviin koo-
deihin ja alaluokkiin.

Aineistoa ei ole litteroitu kokonaisuudessaan ja koodaus on tehty suoraan audioaineistoon. Koodatessa
ilmaisu on litteroitu sanatarkasti auki, siitä on kirjoitettu pelkistystä kattavampi kuvaus tai se on jätetty

pelkistyksen tasolle. Jos vastauksessa on ollut paljon kuvailua, on se litteroitu sanatarkasti, kun taas luettelevat kuvaukset ja lyhyet vastaukset on jätetty pelkistyksen tasolle.

Koodausyksikkönä on käytetty ajatuskokonaisuutta (Tuomi ja Sarajärvi 2018). Ensimmäisen koodauskierroksen jälkeen koodirunkoa on tarkistettu ja muotoiltu vastaamaan paremmin aineistossa esiintyneitä havaintoja (Eskola ja Suoranta 1998). Esimerkiksi haastattelukysymyksestä, jossa käsitellään projektiryhmätyöskentelyä, on johdettu koodeja kuten projektiryhmä: vahvuus, projektiryhmä: kokemus. Koodauksen edetessä koodeille on luotu tarkempia määritteitä, esimerkiksi projektiryhmä: vahvuus: tiedon välittyminen. Tämän jälkeen koodit on jaoteltu alaluokkiin. Haastattelujen teemarungot ovat liitteinä 2–5.

4 Tulokset

4.1 Tutkijoiden näkemys tilaajalähtöisestä tutkimuksesta

Muutos-hankkeen osatutkimukset olivat luonteeltaan niin sanottuja tilaustutkimuksia. Tämä tarkoitti sitä, että tutkimuksilla tuotettiin tietoa tilaajan määrittelemiін tietotarpeisiin ja kysymyksenasetteluihin. Muutos-hankkeessa tämän tyyppisen tilaustutkimuksen suunnitteluprosessi eteni siten, että aluksi tilaaja selvitti omassa organisaatiossaan kunkin osatutkimuksen tutkimuskohteen, tietotarpeet sekä tutkimustyyppin. Tuloksena syntyi niin kutsuttu alustava tutkimussuunnitelma, jossa kullekin tutkimusalueelle määriteltiin relevantti tutkimustehtävä tutkimuskysymyksineen ja metodisine valintoineen. Kela siis tutkimuksen tilaajana määritteli suhteellisen tarkalla tasolla tutkimustehtävän alustavassa tutkimussuunnitelmassa, johon myös tutkijatahon hankintaprosessissa tekemä tarjous tutkimuksen toteuttamisesta perustui. Hankkeessa alettiin käyttää termiä tilaajalähtöinen tutkimus.

Tilaajalähtöisyyteen liittyvät merkitykset tulivat tutkijoiden haastatteluaineistossa selvästi esille ja ne luokiteltiin omaksi kategoriakseen. Tilaajalähtöisyyteen viitattiin myös kiertotermeillä, kuten ”tällainen tutkimus”. Seuraava ote haastatteluista havainnollistaa hyvin jakoa niin sanottuun akateemiseen tutkimukseen ja tilaustutkimukseen:

”Haastattelija: Miten koitte sen, että tilaaja määritteli tutkimuskysymykset ja -aineistot etukäteen tarjouspyynnössä?”

H14: Sehän on tietenkin tutkijalle vähän aina omanlaisensa asia. Elikkä se ei ole... Siinä täytyy sitten, jos tähän lähtee mukaan, täytyy sitten sopeutua siihen, että tilaaja on ne määritellyt.

Haastattelija: Mm. Kyllä. Sanoit, että se on tutkijalle omanlainen asia, niin haluatko tarkentaa?

H14: Tutkimus määritellään ensisijaisesti tutkijalähtöiseksi, vapaaksi tutkimukseksi ja silloin kun tilaaja sen määrittelee sen tutkimusasetelman ja tutkimuskysymykset, nii sitten sehän ei ole silloin vapaata tutkimusta vaan tilaustutkimusta ja siihen tulee tietenkin asennoitua sellaisena.”

Vaikka tilaajalähtöinen tutkimus miellettiin omanlaiseksi tutkimukseksi, eivät tutkijat kuitenkaan nähneet tilaajalähtöisyyttä negatiivisena asiana sinänsä. Enemminkin siihen suhtauduttiin loogisena ja järkevänä vaihtoehtona tuottaa tietoa Kelalle. Tutkijat tunnistivat Kelan tietotarpeet ja tilaajalähtöisen tutkimuksen lähtökohdat. Tilaajalähtöinen asetelma nähtiin melkein pä pakollisena, jos organisaatio toivoo tietoa palvelemaan omia tietotarpeitaan. Eräs tutkija totesikin, että ”jos olisin itse tilaaja, haluaisin minäkin määrittellä mitä tutkitaan”.

Aineiston analyysissä tuli esille, että tilaajalähtöisyys herätti joitakin kysymyksiä tutkijoissa, mutta he eivät lähtökohtaisesti vierastaneet valmiiksi määriteltäviä tutkimuskysymyksiä tai aineistoja. Tämä johtui luultavasti siitä, että tilaajan näkökulma ja tietotarpeet ymmärrettiin, kuten myöhemmin tulee ilmi. Joillakin ensivaikutelma oli, että Kela kokeilee nopeaa tapaa toteuttaa tutkimusten hankinta. Osa nosti esiin, että yleensä tilaustutkimuksessa tutkijoilla on enemmän vapautta määrittää kysymyksenasettelua ja aineistoja. Hankkeen piirissä käytetty termi tilaajalähtöisyys viitanneen juuri konventionaalista tilaustutkimusta vahvempaan tilaajan läsnäoloon tutkimusprosessissa.

Tarjouspyynnön perusteella tutkijat eivät odottaneet täyttä niin sanottua akateemista vapautta. Alustava tutkimussuunnitelma sai tutkijat miettimään sen tarkoitusta ja mitä suunnitelmalla oli tarkoitus tavoittaa niin tilaajan kuin myös kuntoutuksen kehittämisen kannalta. Osa tutkijoista koki, että jotkin tutkimuskysymykset olivat selvityksenomaisia ja niillä haettiin suoria vastauksia kapeisiin kysymyksiin. Nämä käytännönläheiset kysymykset mietityttivät tutkimukselliselta kannalta: miten tutkimuskokonaisuus oikein rakentuu ja onko tutkimuksessa ”tutkimuksellisia” kysymyksiä ollenkaan.

Tilaajan tarpeen ymmärtäminen ja tutkimuksen ”maiseman” kartoittaminen olivat täten tilaajalähtöiseen tutkimukseen ulottuvuuksia. Haasteellisina saatettiin kokea esimerkiksi Kelan termit ja jotkin käsitteet

eivät olleet sellaisinaan suoraan vietävissä tutkimukseen tai oli epäselvyyttä, miten tilaaja ymmärsi käsitteet. Koska tutkijat eivät olleet muodostaneet itse kysymyksiä, he eivät voineet suoraan päästä siihen ajatukseen kiinni, mikä kysymysten laatimisen taustalla oli ollut:

”Miten on alustavasti ymmärretty, vaikka joku sellainen asia kuin ’oikea-aikaisuus’. Jos kysytään, kuinka oikea-aikaisesti palvelu toteutuu, niin se voi tarkoittaa hyvin monenlaista asiaa jo siinä, kun lähdetään tutkimaan – – mikä on kuntoutujan näkökulma, mikä on yhteiskunnallinen tai siistävällä sellainen Kela-keskeinen näkökulma ihmisten ikärakenteisiin – –.” H3

Termeistä ja käsitteistä keskusteltaessa tilaajan kanssa merkitykset kuitenkin avautuivat. Vaikka selvittely vei hieman aikaa, koettiin keskustelut tutkimuksen kannalta tärkeinä ja hyödyllisinä oppimisprosesseina. Joissakin tapauksissa tutkimussuunnitelmaan luotiin laajempaa, teoreettisempaa näkökulmaa nivomalla useat eri tilaajan määrittelemät kysymykset yhteen yhdeksi tutkimustehtäväksi ja sijoittamalla tutkimuskysymykset isompaan kattokäsitteeseen.

Toisaalta keskustelut ilmiöstä ja käsitteistä johtivat joskus siihen, että tutkijat kokivat tilaajan korostavan omaa näkemystään ja he kokivat, ettei heidän ammattitaitoaan arvosteta. Vaarana tällöin voi olla, että liian tiukka suhtautuminen alustavaan suunnitelmaan voi viedä mielekkyyden tehdä tutkimusta. Aineiston perusteella tällaista ei kuitenkaan tapahtunut Muutos-hankkeessa, joskin tämä voi olla mahdollinen riski tilaajalähtöisessä tutkimuksessa.

Haastateltavat toivat esille, ettei tilaajaa koettu täysin vankkumattomaksi alustavan tutkimusasetelman suhteen. He kokivat, että tutkimustehtävän määrittelyssä oli myös liikkumavaraa, joskin kokemus liikkumavarasta vaihteli osatutkimuksittain. Esimerkiksi tutkimusmenetelmiä ei oltu määritelty valmiiksi tai kyselyn käyttötapa sekä suunnittelu jätettiin tutkijoiden laadittavaksi. Joissakin tutkimuksissa asetelmaa muutettiin, kun tutkijat perustelivat sen tilaajalle. Esimerkiksi kokonaista aineistonkeruun kohderyhmää vaihdettiin, kun tutkijat esittivät paremmin tutkimuskysymyksiin vastaavan kohderyhmän.

Tutkijoiden haastatteluista välittyi näkemys siitä, että tilaajalähtöisissä tutkimuksissa tulisikin olla jonkinlaista liikkumavaraa, jotta tutkijat voivat tarjota omaa asiantuntijuuttaan. Aineistosta nousi esiin myös, kuinka mahdollisuus neuvotteluvaraan tutkimuskysymyksistä ja aineistosta koettiin perustavanlaatuisena edellytyksenä onnistuneelle hankinnalle. Näin ollen liikkumavaraa toivottiin lisää. Tutkijat eivät kui-

tenkaan ajatelleet, että tämän tyyppisessä tutkimuksessa tutkijalla tulisi olla täysin vapaat kädet, ennemminkin he toivoivat yhteistyön lisäämistä tilaajan kanssa. Tätä teemaa analysoidaan tarkemmin seuraavassa luvussa, jossa käsitellään erityisesti alustavaan tutkimussuunnitelmaan liittyviä sisältöjä.

4.2 Alustava tutkimussuunnitelma: tilaajalähtöisyyden vahvuus ja heikkous

Tutkijoiden haastatteluissa puhe tilaajalähtöisyydestä liittyi usein alustavaan tutkimussuunnitelmaan ja sen mielekkyyteen. Haastatteluissa tuli esille, että tilaajan laatimaa alustavaa suunnitelmaa myös arvostettiin ja siinä nähtiin vahvuuksia. Se ei vain varmistanut tilaajalle täsmällistä tietoa, vaan se toimi myös erinomaisena pohjatyönä tutkijoille: heidän ei tarvinnut lähteä liikkeelle tyhjästä, kun he kirjoittivat omaa tutkimussuunnitelmaansa tai tarjoustaan.

Osa haastateltavista arvioi, että tilaajan laatima alustava tutkimussuunnitelma oli niin hyvin valmisteltu, että sitä olisi voinut suoraan käyttää lopullisena tutkimussuunnitelmana. Joskin tutkijoilla oli kuitenkin hieman erilaisia käsityksiä siitä, kuinka alustavaa tutkimussuunnitelmaa saattoi hyödyntää tutkijatahon laatimassa tutkimussuunnitelmassa. Osa ajatteli, että tilaajan laatima alustava suunnitelma olisi suoraan käytettävissä. Jos oma tarjous oli tehty tällä oletuksella, ei oman tutkimussuunnitelman laatimiseen oltu varattu tarpeeksi työtunteja. Ylimääräisestä työstä huolimatta uuden suunnitelman kirjoittaminen koettiin hyödyllisenä, koska tällöin tutkimuskysymykset sisäistettiin paremmin ja suunnitelmasta voitiin työstää omanlaisensa.

Alustava suunnitelma tarkoitti myös sitä, että tutkijat tiesivät mihin olivat ryhtymässä. Ennen kaikkea tärkeää oli, että suunnitelmasta ilmeni tilattavan tutkimuksen luonne: tutkimus olisi implementaatiotutkimusta monimenetelmällisellä ja -näkökulmaisella otteella. Tutkijat itse nostivat esille myös kilpailutuksen näkökulman: ilman selkeää raamitusta tilaajan olisi hankala valita kaikista pätevin toimija.

Toisaalta valmis tutkimusasetelma koettiin myös haittana. Tilaajalähtöisen asetelman heikkouksia nähtiin niin aineistoissa, tutkimuskysymyksissä ja näiden kahden välisessä suhteessa. Tutkijat näkivät, että oman asiantuntemuksen kautta tutkimusasetelmaa oltaisiin voitu kehittää eri suuntaan ja tutkimus toteuttaa toisin.

Osa haastateltavista kertoi, ettei aineistoja oltu mietitty valmiissa asetelmassa loppuun asti. Esimerkiksi aineisto olisi voitu kerätä eri kohderyhmältä tai laadullisena tai määrällisenä toisen sijaan. Jotkut haastateltavat kokivat, että tutkijalähtöinen lähestymistapa olisi päätyntä erilaisiin aineistoihin kokonaisuudessaan, kun taas osa näki, että minimaalisilla resurssien lisäyksillä ja muutoksilla aineistosta oltaisiin voitu saada rikkaampi. Lisäksi ajateltiin, että valmiiksi määritetty aineisto rajasi lisätutkimuksen tai laajentamisen mahdollisuutta.

”Tässä tutkimuksessa ehkä – – sanotaan vaikka, että henkilökohtaisesti on harmittanut se, että tehtiin paljon työtä tutkimusaineiston keräämiseksi, mutta haluttiin vain tietynlaista tutkimusaineistoa, vaikka kohderyhmästä olisi saatu määrällisempää aineistoa, jonka ehkä semmoinen painoarvo sen määrällisen aineiston lukujen valossa olisi ollut vahvempi viesti myöskin niiden ikään kuin haasteiden esiin tuomisessa. Tämä on niin kuin minun henkilökohtainen mielipide, mutta se jäi tutkijaa harmittamaan, että piti tehdä tietynlainen tutkimus, vaikka tuota minä olisin nähnyt itse alan asiantuntijana, että sieltä olisi voinut saada erilaista tietoa kohtuullisen vähäisellä lisäresurssilla.” H14

Valmiiksi määritellyt aineistot aiheuttivat myös yleisesti paljolti pohdintaa siitä, missä määrin niillä voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Osa haastateltavista kertoi, että alustavan tutkimussuunnitelman kysymykset olivat hankalasti muotoiltuja ja täten aineiston ja kysymysten välillä oli kitkaa. Myös kysymysten taso vaihteli: osa oli tutkimuksellisia, mutta toiset taas käytännön selvitys- tai kartoitustyötä. Täten kysymykset eivät olleet keskenään tai tutkittavan ilmiön kannalta loogisia. Tämä aiheutti päänvaivaa, kun mietittiin tutkimuksen toteuttamista.

Tutkimuskysymysten tasojen vaihtelun lisäksi tutkijahaastatteluissa nostettiin esille, kuinka niiden rajaus ja laajuus olivat joissain tapauksissa ongelmallisia. Osa tutkijoista ajatteli, että alustavassa tutkimussuunnitelmassa olisi jätetty pois jokin olennainen kuntoutuspalvelun osa tai tekijä, joka vaikutti palveluun ja sen muutosten vaikutusten arvioimiseen. Tämä teki tutkittavan palvelun muutosten arvioinnista haastavaa. Tutkimuskysymykset saattoivat myös vaatia laajempaa ja monimutkaisempaa työskentelyä, kuin alustavassa suunnitelmassa oli kaavailtu.

Käytännönläheinen ongelmanmäärittäminen ei sinänsä ollut ongelma tutkijoille. Eräs haastateltava jopa toivoi, että itse kuntoutujat olisivat mukana määrittämässä tietotarpeita, jotta heidän näkökulmansa tulisi paremmin esille. Tässä tutkimushankkeessa kuntoutujat osallistuivat informanteina, mutta harkinnan arvoista voisi olla kokeilla, voisivatko he olla mukana määrittämässä myös tutkimusten tietotarpeita.

4.3 Asiantuntijoiden kokemukset tilaajalähtöisestä tutkimuksesta

Haastatellut Kelan asiantuntijat tunnustivat tutkimuksen tilaajalähtöisyyden ja sen tarkoituksen palvella tilaajan tietotarpeita. Heistä useimmat olivat osallistuneet jonkin osatutkimuksen tietotarpeiden määrittelyyn ja tutkimuksen hankintaprosessiin. He kokivat, että tutkimuskysymysten ja aineiston valmis määrittäminen oli etu, koska tällöin tutkimusta eivät ohjanneet tutkijan intressit. Käytäntöä palveleva ja palveluita kehittävä tieto nousikin esiin asiantuntijoiden haastatteluissa tilaajalähtöisyyden suurimpana hyötynä. Monesti aineistossa esiintyi termi ”täsmätieto”, jolla kuvattiin tilaajalähtöisen tutkimuksen tulosten tarkoitusta.

Osa asiantuntijoista nosti esiin, kuinka palveluissa tapahtuvien lakimuutosten ja muun kehittämisen vaikutusten seuraaminen ei olisi onnistunut, jos tutkimuskysymyksiä tai aineistoja ei olisi määriteltä valmiiksi tilaajaorganisaation sisältä. Heidän näkemyksensä oli, että tilaajaorganisaatiossa tiedetään, mihin tietoa tarvitaan ja näin tilaajalähtöisyys on loogista. Tutkijalähtöinen tutkimus ei välttämättä tuottaisi samalla tapaa hyödynnettävää tietoa. Haastatteluissa kävi ilmi kokemus, että aiemmissä tutkimuksissa oli ollut haasteita saada esimerkiksi sellaista tietoa, jota voisi käyttää kuntoutuksen palvelukuvauksen laadinnassa.

Aineistossa nousi esiin näkemys, että tutkimuksen tietotarpeita tulee olla määrittämässä oikeanlainen asiantuntija. Asiantuntijan tulee olla tarpeeksi tekemisissä käytännön työn kanssa, esimerkiksi kuntoutuksen palvelukuvauksen kirjoittamisessa. Jos asiantuntija on hierarkkisesti liian korkealla, voivat tutkimuskysymykset jäädä liian abstraktille tasolle. Käytännön tason asiantuntijan vahvuutena nähtiin myös, että he tunnustavat yhteiskunnan, palvelun kohderyhmän sekä työelämän tarpeita ja näkökulmia.

Moni haastatelluista nosti esiin, kuinka osatutkimuksen tietotarpeiden määrittelyyn osallistuminen oli heille uutta. Aineiston perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että tietotarpeiden määrittäminen luonnistui ilman

suuria vaikeuksia, koska asiantuntijat pystyivät vapaasti hyödyntämään omia kokemuksiaan. Miltei jokainen haastateltava mainitsi, kuinka tietotarpeet tulivat heidän oman työnsä käytännöstä. Heillä oli ollut joko pidemmän aikaan ”kysymysmerkkejä” työssään, johon he olivat kaivanneet vastauksia tai he tiesivät puutteita palvelussa, joita tulisi kehittää. Tietotarpeiden määrittelyä ei siis yleisesti koettu vaikeana. Hankaluuksiksi kuitenkin mainittiin rajaaminen, aineistonkeruun kohdistaminen ja tietotarpeiden pukeminen sanoiksi. Itse tietotarpeet olivat pääsääntöisesti selkeät ja niitä oli paljon, mutta niiden muotoilu tutkimusasetelmaan saatettiin mieltää hankalaksi.

”Olin ensimmäistä kertaa tämmöisessä ryhmässä mukana niin se oli tietysti uutta itselleni tavallaan se prosessi täällä Kelassa, mutta kun se lähti tavallaan siitä käytännön tilanteesta, minusta oli ihan ok sitten osallistua ja ne määrittelyt olivat minun mielestä. Tavallaan kun niitä ei tarvinnut mistään teoriasta kaivaa, vaan ihan niitä havaintoja ja jotka kiinnostivat sitten, että miten ne ovat toimineet sitten käytännössä. Ei voi sanoa, että olisi mitenkään ollut määrittely vaikeaa.” H1

Tietotarpeiden taustalla oli selkeiden kehittämisen haasteiden lisäksi se ymmärrys, kuinka käytännön työstä tuleva tieto liittyi aikaisempiin lainmuutoksiin, tutkimuksiin tai kehittämishankkeisiin. Esimerkiksi lainmuutoksen toteutumisen seuraamisesta muodostettiin tietotarpeita. Haastateltavien puheissa tuli esille, että kuntoutusta koskevat aiemmat muutokset, kehittäminen ja tutkimus tunnettiin hyvin ja näiden kautta ymmärrettiin, mitä uudessa tutkimuksessa halutaan nostaa esiin.

Osa asiantuntijoista nosti esiin tutkimuksen ja kuntoutuksen kehittämisen välisen suhteen. Tutkimuksen avulla voidaan myös seurata sitä, kuinka aiempien kehittämishankkeiden tuloksia on otettu käyttöön. Jo pelkästään taloudelliset satsaukset vaativat, että tätä niin sanottua jalkautumista seurataan tutkimuksella. Tällaisen tutkimuksen toteuttaminen tilaajalähtöisesti on järkevää, koska ei ole varmaa, miten tutkijat olisivat itsenäisesti osanneet muotoilla tutkimuskysymyksiä, jotka huomioivat pitkäkestoisen kehittämistoiminnan.

”No tietysti toisaalta se tarvelähtöisyys mikä oli näissä omissa palveluissa, niissä on tehty systemaattisesti kehittämistyötä useita vuosia – –. Ellei sitä olisi täsmennetty tavallaan miksi halutaan selvittää niiden muutosten vaikutuksia asiakkaille niin se olisi varmaan jäänyt aika epämääräiseksi. Elikkä en tiedä sitten, miten tutkijat olisivat saaneet kiinni asiasta tai oikeastaan siitä mihin on

lähdössä, jos ei sitä olisi täsmennetty siinä hakuvaiheessa, että miksi haetaan ja mikä täytyy olla se muutos-hankkeen tutkimuksen perusta.” H5

Edellä olevasta aineistokatkelmasta välittyy tilaajalähtöisyyden etu: tilaajalla on tietoa ja ”mielenmaiseksi”, johon ulkopuolisen tutkijan voi olla haasteellista päästä. Sama teema liittyi myös tutkijoiden kokemukseen tutkimuskysymysten takana olevien intressien ja ideoiden epäselvyydestä, kuten edellisen luvussa kuvattiin.

Myös asiantuntijat nostivat esiin seikan, että valmiiden tutkimuskysymysten ja aineistojen kautta tutkijat tiesivät, mihin he olivat ryhtymässä. Lisäksi tällöin tutkijat pystyivät pohtimaan, voivatko he lähteä tekemään pyydetynlaista tutkimusta. Asiantuntijat nostivat esiin myös tilaajan vastuun tuoda tutkijat samalle viivalle:

”Toki tilaaja olisi voinut olla, jos ajattelee meitä, tilaajan pitäisi pystyä määrittelemään ne tarpeet aika yksiselitteisesti, että on helpompi tehdä tutkimusta. Mutta siinä on nyt projektiryhmän puheenjohtaja pystynyt ohjaamaan sitä keskustelua siihen suuntaan.” H13

Asiantuntijoiden haastatteluissa tuli esille heidän arvostuksensa tutkijoiden osaamista kohtaan; tätä osaamista haluttiin hyödyntää. Aineistossa nousi myös esiin, kuinka tutkijoiden mielipiteitä oli kuultu ja osassa tutkimuksista tutkijoiden erilainen ajatus tai näkemys oli johtanut siihen, että tutkimustehtävää oli muokattu. Näin ollen tutkimuskysymyksiä ei ole koettu liian rajoittavana asiantuntijoiden mukaan. Myös tilaaja oli ollut aloitteellinen muuttamaan tai tarkentamaan tutkimuskysymyksiä: joissakin osatutkimuksissa oli tehty pyyntöjä muokata tai lisätä tutkimuskysymyksiä.

Osa asiantuntijoista pohti myös sitä, voisiko liian tiukka valmiiden kysymysten noudattaminen ilman tutkijoiden vaikutusta johtaa siihen, ettei tutkimuksessa tule huomioitua kaikkia merkittäviä seikkoja. Haastatteluissa nousi esiin kehitysehdotus, että jatkossa tutkijoilla voisi olla enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa kysymyksiin sen jälkeen, kun tutkijat ovat tutustuneet tutkittavan ilmiön ja palvelun kokonaisuuteen. Näin yhteistyötä tutkimustehtävän muotoilussa tilaajan ja tutkijoiden kanssa voisi lisätä.

4.4 Miten tilaajalähtöinen tutkimus onnistui?

Sekä tutkijoiden että asiantuntijoiden haastattelussa kysyttiin, kuinka tutkimus saavutti tavoitteensa. Tutkijoiden näkökulmasta tutkimukset olivat onnistuneita. Vain harva haastateltava nosti esille, että tutkimuksen toteuttamisessa olisi ollut suuria puutteita. Kuitenkin tutkimuksen onnistumisessa nähtiin joitakin haittaavia tekijöitä, esimerkiksi jos aineistonkeruu oli jäänyt heikommaksi kuin alkuperäisessä suunnitelmassa oli suunniteltu. Tutkimuksen onnistumista tutkijat vertasivat eniten tilaajan kysymyksiin vastaamiseen ja tulosten hyödyntämiseen.

”Haastattelija: – – vähän tarkennan ja kysyn, että millä lailla tavoitteet saavutettiin?”

H17: Meillähän oli ne tutkimuskysymykset, joihin etsittiin vastausta ja minun mielestä saatiin vastaukset kysymyksiin. Pystyttiin jotain kehittämissuhteita niiden tulosten perusteella antamaan. – – mutta myös näytti siltä, että kehityssuhteet otettiin silleen vakavasti vastaan ja tervetulleina vastaan. Niitten perusteella voisi ajatella, että jotain toiminnan kehittämistä tulee tapahtumaan.”

Aineistossa tuli esille toisaalta tutkijoiden kriittisyys tutkimuksiaan kohtaan. Vaikka he kertoivatkin tutkimuksen saavuttaneen tavoitteensa, monesti he nostivat esiin, että tilaaja oli viime kädessä oikea osapuoli arvioimaan tutkimuksen onnistumista. Moni tutkija kuitenkin koki, että tilaaja oli tyytyväinen tulosten hyödynnettävyyteen.

”Sitä ehkä pitäisi kysyä tilaajalta, mutta jos tutkijan näkökulmasta sanoo, niin vaikutti siltä, että tutkimus onnistui ihan kohtuullisen hyvin. Mutta en osaa avata sitä, koska se on enemmän tilaajan asia miettiä sitä, miten hyvin se onnistui. Hyviä tuloksia saatiin, raportoitavia tuloksia ja semmoisia konkreettisia hyödyllisiä tuloksia.” H14

Vaikka tutkijat korostivat tutkimuksen onnistumisessa tilaajalähtöisyyttä, heistä moni näki tutkimuksen onnistuneen muillakin kriteereillä. Esimerkiksi osa tutkijoista kertoi, että tutkimuksissa oli päästy miettimään tutkimusaihetta alkuperäistä suunnitelmaa syvemmin tai tutkimus oli tuottanut odottamattomia tuloksia. Ennen kaikkea tutkijat kuitenkin kokivat, että odottamattomat tulokset ja tutkimusaiheen syventäminen olivat myös tilaajan intressin mukaisia. ”Ylimääräinen” tieto oli sellaista, josta tilaaja oli myös ollut kiinnostunut ja jota voi luultavasti hyödyntää.

”H3: No hyvin on saavuttanut minun mielestä. Pitäisi tietysti kysyä myös Kelan suunnalta, että mitä siellä ajatellaan, mutta hyvin. Ja varmaan osittain ollaan mietitty myöskin semmoisia tutkimuksellisia aiheita, jotka eivät ole suoraan liittyneet näihin Kelan lähtökohtiin, että tuota tässä on tavallaan tehty vähän enemmänkin.

Haastattelija: Millä lailla enemmänkin?

H3: Tavallaan tällöinen aineisto ja tutkimuslähtökohdat, mitä näissä on ollut, on mahdollistanut sen, että sieltä. Tai siis sieltä on syntynyt sellaisia tuloksia, jotka eivät ole suoraan olleet tutkimustehtävissä, mutta jotka on silti saattaneet olla hyödyllisiä.”

Tutkimuksen onnistumiseen vaikutti usea tekijä, kuten tunnollinen työ, osaaminen ja aiempi kokemus. Merkittävämmiin näistä esille nousi aiempi kokemus tutkimuksen aihepiiristä. Se auttoi analyysin syventämisessä. Tuttu aihepiiri tarkoitti kokonaisuuden helppoa hahmottamista ja auttoi selkeyttämään tilaajan määrittelemää tutkimusasetelmaa.

Aihepiiri saattoi olla tutkijoille tuttu myös käytännön tasolla. Jos kuntoutuspalvelu ja palveluntuottajat tunnettiin, oli tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen helpompaa. Tästä oli erityisesti hyötyä, jos esimerkiksi tutkimuksen aineistonkeruuseen liittyviä tehtäviä, kuten haastateltavien rekrytointi oli palveluntuottajien vastuulla.

Etenkin monimenetelmällisen tutkimuksen tekemisestä saatiin uusia ajatuksia. Saman tutkimusryhmän sisällä saattoi olla myös aihepiiristä vähemmän kokemattomia tutkijoita, joille tulokset taas olivat opettavaisia. Myös tutkijoiden eri taustat nähtiin onnistumisen kannalta hyödyllisenä.

”Toisaalta tietysti, kun tätä samaa asiapiiriä tai ilmiötä on jo tutkinut aikaisemmin, niin itselleni oli ehkä vähän surullista, että taas tuli samat tulokset, että olisin ehkä osannut kirjoittaa osan näistä tuloksista heti ilman tätä prosessia. Mutta toisaalta sieltä löytyi niin arvokkaita monimenetelmällisyyden kautta tulevia oivalluksia, että siinä mielessä eihän se ole hukkaan mennyt. Ja varsinkin tietysti kumppaneille, jotka olivat tässä uutena mukana, heillehän tämä oli uutta. Toisaalta se oli arvokasta, että oli tutkijoita eri tieteenaloilta. Silloin siinä syntyy sellaista sopivaa ristiriitaa ja kyseenalaistamista ja päästään paremmin ehkä niihin oivaltaviin kokemuksiin.” H8

Vaikka tutkijat pääsääntöisesti arvioivat tutkimuksen onnistuneen, niin joskus toteutuksessa oli haasteita ja onnistumisen suhteen oltiin kriittisiä. Tällöin kuitenkin tutkimuksen onnistumista verrattiin tilaajan määrittelemän tutkimusasetelman vastaavuuteen, ei sinänsä tutkimuskysymyksiin vastaamiseen. Haasteista huolimatta tutkijat kokivat, että lopulta tutkimukset vastasivat tilaajan tietotarpeeseen. Haastatteluissa nostettiin esiin, että tutkimusprosessissa tapahtuneet haasteet olivat jo itsessään tietoa, jota Kela tilaajana voi käyttää. Tästä esimerkki oli aineistonkeruun viivästyminen: uusi kuntoutuspalvelu ei käynnistynyt suunnitellun mukaisesti aiheuttaen haasteita myös aineistojen keruuseen.

Tutkimuksen onnistumista verrattiin myös sen toteutuksen sujuvuuteen, kuten aikatauluissa pysymiseen, aineistonkeruun onnistumiseen ja haasteiden ratkaisemiseen. Suureksi avuksi aineistonkeruun osalta nähtiin Kelan yhteistyö sekä palveluntuottajat, jotka Kela oli velvoittanut osallistumaan tutkimuksen toteuttamiseen. Moni tutkija korosti, kuinka niukasti resursoitu tutkimus saatiin onnistumaan tunnollisella ja kovalla työllä.

Asiantuntijat näkivät, että tutkimukset onnistuivat hyvin. Haastatteluissa he monesti kävivät yksityiskohdaisesti läpi, mitä tietotarpeita tietyssä palvelussa oli ja miten tutkimuksen tulokset vastasivat niihin. Näin ollen asiantuntijoiden tutkimuksen onnistumisen arvioinnissa korostui tulosten merkitys. Jokainen asiantuntija toi esiin jollakin tasolla, kuinka tutkimusten tulokset vastasivat, elleivät ylittäneet, odotuksia. Odotukset ylittäviä seikkoja olivat tutkimuksen laatu, tutkijoiden tulosten perusteella antamat suositukset ja tulosten runsaus. Lisäksi aineistosta nousi esiin, kuinka tieto oli helposti luettavissa.

Eritoten asiantuntijat olivat vakuuttuneita siitä, että valmiiksi määritettyihin tutkimuskysymyksiin ja tietotarpeisiin ei vain vastattu, vaan tutkijat toivat esiin myös omia ideoitaan ja havaintojaan. Joskus havainnot esitettiin suorina suosituksina. Nämä otettiin asiantuntijoiden keskuudessa mielellään vastaan.

”Meidän ongelma oli se, että me ei tiedetty sitä, kuinka [palvelu toteutuu käytännössä] ja saatiin kuitenkin sellaista tietoa, mikä tukee sitä meidän jatkokehittämistä. Jotakin tuommoisia aavistuksia meillä oli, mutta meillä ei ollut sille oikein mitään näyttöä. Tutkimus tuotti paljon kehittämisideoita myöskin. Ja kun tiesi, että nämä tutkijat olivat sellaisia, jotka myös pystyivät antamaan kehittämisideoita. Toki ne nousivat sieltä aineisosta, mutta he pysyivät näkemään ne, että kaikki eivät olisi ehkä samalla tavalla ymmärtäneet nostaa niitä esille.” H13

Ennen kaikkea tutkimustieto oli näyttöä, johon pystyi luottamaan. Tutkimukset toivat tietoa käytännön tasolle ja kuvastivat luotettavalla tavalla käytännöissä toteutuvaa kuntoutusta. Tieto toi monesti esiin asiakkaan näkökulmaa, jota kuntoutuspalveluiden suunnittelussa oli mietitty, kaivattu tai korostettu. Lisäksi tutkimus toi esiin käsitteitä ja terminologiaa, joka toi uudenlaista ajattelua asiantuntijan työhön.

Onnistuneisuutta arvioitiin monesti myös käytännön tasolla: aikatauluissa pysyminen sekä projektiryhmän ja hankkeen koordinaatio sujuivat hyvin. Myös tutkijoiden osaamista ja omistautumista pidettiin tärkeänä, ja ne nähtiin tärkeänä ehtona onnistuneelle tutkimukselle.

Asiantuntijahaastatteluissa tuli esille, että tutkimusten tuottama kattava tieto ja käytännön onnistuminen ei koskenut pelkästään osatutkimuksia yksittäin, vaan korostettiin myös koko hankkeen onnistumista. Muutos-hanke oli onnistunut luomaan kokonaiskuvan, jota kuntoutuksen saralla on tarvittu. Koko Muutos-hanke oli edennyt aikataulussa ja pysynyt ehjänä tutkimuskokonaisuutena.

”Minä näkisin, että tässä on tavoitteet saavutettu. Sekä jokaisessa osatutkimuksessa, mutta myös kaiken kaikkiaan – – kaikissa osatutkimuksissa ja tämä kokonaisuus on sitä, mitä me ollaan koko ajan tarvittu.” H11

”– – tämän tyyppisen tutkimushankkeen tieto on ollut hyvin käyttökelpoista. Sitä on voitu käyttää suoraan monessa tilanteessa, koska siellä on vastattu niihin kysymyksiin, jotka meillä aina jää avoimeksi, kun me on aikaisemmin vakiinnutettu palveluita, niin me ei olla tiedetty, mikä siellä on osunut nappiin ja mikä ei. Nyt me saadaan sitä tietoa ja pystytään tekemään ne korjausliikkeet. Että tosi hyvin tämä vastaa meidän tarpeisiin.” H18

Tutkimuksen onnistumisessa asiantuntijat nostivat esiin myös tutkimusten moninäkökulmaisuuuden. Kuntoutuksen monet toimijat, kuten palveluntuottajat, työnantajat ja asiakkaat oli otettu kiitettävästi huomioon. Lisäksi eri toimijoiden näkökulmaa oli havainnollistettu tutkimusraporteissa kattavilla aineistokatkelmilla ja lainauksilla. Nämä edesauttoivat tulosten ymmärtämistä. Moninäkökulmaisudessa varsinkin asiakkaiden näkökulmaa pidettiin onnistuneena. Tietotarpeisiin oli vastattu, ja tulokset olivat hyödynnettävissä.

4.5 Tutkimustulosten hyödyntäminen

Tutkijoilta ja asiantuntijoilta kysyttiin haastattelussa, miten tilaaja oli hyödyntänyt tutkimustuloksia. Seuraavassa teemaa kuvataan ensin tutkijoiden näkökulmasta ja tämän jälkeen esitetään asiantuntijahaastatteluihin perustuva analyysi.

Muutos-hankkeen toimintatapa oli tutkimusten tuottaman tiedon prosessimainen hyödyntäminen. Tämä konkretisoitui muun muassa siten, että alustavia tuloksia esiteltiin kunkin osatutkimuksen projektiryhmässä tutkimusprosessin aikana. Tutkijahaastatteluista välittyi, ettei tämän tyyppinen toimintatapa pääsääntöisesti ollut ongelma. Seuraavan haastateltavan mukaan keskeneräisen tutkimuksen aikana annettavat tulokset edesauttoivat tiedon hyödyntämistä.

”Minun mielestä se on ihan ok, että kesken tutkimuksen kysellään. Tiedän sen, että siinä on erilaisia koulukuntia, että osa kokee sen semmoiseksi jopa, että häiritään sitä tutkimusta, jos kesken kaiken kysellään. Mutta minun mielestäni se on ihan tämmöisessä tutkimuksessa, jossa on kuitenkin sitä implementaatiota, jota tutkitaan ja ihan oikeasti sitä tietoa on tarkoitus käyttää hyväksi, niin jos se sitten estää sen tiedon käyttämisen, että se tulee liian myöhässä, niin minun mielestä se on huono juttu, että se menee ihan edelle siinä, että vaikka ei olisi vielä ihan koko aineisto kertynyt. – – Koen, että se on ihan ok, se on sitten tietenkin tutkijan vastuulla se, että jos on semmoisia asioita, jotka ovat oikeasti niin kesken, että ei voi tehdä mitään päätelmiä, niin se on sitten hänen vastuullaan tuoda se esille.” H7

Edellisessä lainauksessa haastateltava nosti esille, että tutkijan vastuulla oli arvioida, voiko alustavia tuloksia antaa. Haastatteluissa nousikin esiin, että aineistonkeruun viivästyessä alustavien tulosten antaminen oli voinut olla haasteellista.

”Iso estävä tekijä oli tietenkin se, että meidän piti pystyä refleктоimaan palvelukuvausta jo siinä tilanteessa, tai olisi pitänyt pystyä, kun meillä ei ollut vielä tuloksia. Meillä oli aineistonkeruu ja analyysi kesken – –.” H6

Tutkijat eivät vain kuvailleet tuloksia, vaan he myös kommentoivat niitä. Haastatteluissa tuli kuitenkin esille, että tutkijat suhtautuivat kuitenkin hieman eri tavalla siihen, mitä havaintojen perusteella on mahdollista sanoa. Osa antoi tulosten lisäksi suoria suosituksia, kun taas osa kertoi nostaneensa esiin havaintoihin perustuvia kysymyksiä.

H17: – – näytti myös siltä, että ne kehittämisehdotukset otettiin vakavasti vastaan ja tervetulleina, niitten perusteella voisi ajatella, että jotakin toiminnan kehitystä tulee tapahtumaan.

Haastattelija: Ihan tämmöinen nopea tarkentava kysymys noista kehittämisehdotuksista. Minkälaisessa muodossa, olitteko suoraan, että aineiston perusteella voisi jotakin tehdä vai?

H17: Joo. Just näin.”

Osa tutkijoista näki, että aineiston perusteella ei ollut suoraa yhteyttä palvelukuvaukseen tai muuhun kehitykseen. Suorien suositusten sijaan he esittivät kysymyksiä tai teemoja, joihin tulisi kiinnittää huomiota kehitystyössä.

H3: – – se yhteys ei tietenkään tutkimuksen näkökulmasta ole täysin selkeä, että niitä voisi suoraan käyttää. Mutta tavallaan semmoisella tavalla ollaan nähty tässä, että kun meillä on aineistoon perustuva havainto, joka osoittaa asian, niin siitä muotoutuu tavallaan jonkunlainen kysymys, joka voi olla tärkeä siinä, kun mietitään palvelukuvausta – – ollaan esitetty kysymyksiä, kysymysmuodossa nimenomaan – –.

Haastattelija: – – että nämä ovat olleet enneminkin kysymyksiä, eivätkä suosituksia, joita olette esittäneet projektiryhmässä?

H3: Joo. Kysymyksiä, mutta myös teemoja. Teemoja, joihin voisi katsetta vähän suunnata kehitystyössä – –.”

Yleisesti tutkijat kokivat, että heidän näkemyksiään ja suosituksiaan arvostettiin ja kuunneltiin. Osa kuitenkin kertoi, että joskus palvelukuvausten lopulliset linjaukset saattoivat olla hieman ristiriidassa tulosten kanssa. Tutkijat kuitenkin tiedostivat palveluiden reunaehdot, joka merkitsi ettei tutkimusten tuloksia tai suosituksia aina voitu ottaa käyttöön palvelukuvauksessa.

”Haastattelija: Käytit sanaa suosituksia. Annoitteko suoria suosituksia palvelukuvaukseen?”

H8: Kyllä annettiin ihan suoria. Esimerkiksi [palvelun osaa] tulisi jatkaa – – Me tiedettiin jo siinä vaiheessa, että niitä ei tule, koska meidän projektiryhmään sanoi jo niissä kokouksissa, että tuota ei voida toteuttaa – – Kyllä sinne tuli ihan riittävästi niitä varmaan ihan hyviäkin käytäntöjä, tuntien kelan jäykät prosessit. Muutamia ihan hyviäkin, siis todella mainioita esityksiä, mutta me ymmärretään ne reunaehdot – – tämä on politiikkaa.”

Tutkijoille ei ollut monesti selvää, miten Kelassa on lopulta hyödynnetty tutkimustuloksia. Tutkijat tiesivät, että tuloksia on käytetty palvelukuvauksen laatimisessa ja koulutuksissa. Osa tutkijoista oli itse pitäneet tuloksista koulutuksia. Suurimmaksi osaksi tutkijat tiesivät tulosten käytöstä vain sen, mitä oli käynyt ilmi projektiryhmässä.

”No se mitä minä tiedän, niin se projektiryhmän kuntoutuspuolen edustaja on pystynyt hyödyntämään jo siinä vaiheessa, mitä kerroin, mutta en tiedä miten muuten Kela on pystynyt hyödyntämään niitä – –. H14

– – kyllähän tavallaan se, että [tutkimuksen tulos]. Että tarvittiin [muutos] ja sehän on nyt mahdollista. Että siinä mielessä se keskustelu, se iso tulos on jo olemassa. Nyt en sitten osaa sanoa muilta osin tarkemmin. Se loppuraportti, joka on ollut Kelan projektiryhmän käytössä jo [hyvän aikaa], niin tietysti siellä on paljon suosituksia, niin en pysty kommentoimaan, kuinka monta niistä suosituksista on viety eteenpäin.” H6

Tutkijat harmittelivat, ettei heillä ollut tietoa tulosten hyödyntämisestä. Haastatteluissa ehdotettiin, että Kela voisi tiedottaa myös tutkijoille, mitä muutoksia Kelassa oli tehty tulosten perusteella. Tutkijat toivoivat tätä kautta palautetta tulosten levittämisestä.

”Siinä vois olla parannusehdotus, että jos niitä saisi jotenkin kuulla, että miten niitä hyödynnetään, niin se olisi ihan mielenkiintoinen. Vaikka en minä tiedä, ei minulla ole mitään tarkempaa ehdotusta, että miten se käytännössä tehtäisiin – – että minkälaisia muutoksia tämän perusteella on tapahtunut.” H17

Asiantuntijat kertoivat haastatteluissa, että he saivat tutkimusryhmältä alustavia tuloksia suunnitelman mukaan. Tuloksia voitiin käyttää laajalti ja pääosin heti. Joskus alustavia tuloksia saatiin viiveellä, mutta asiantuntijat olivat organisoineet omaa työtään niin, että se ei ole haitannut. Hankkeen aikataulutusta keuhuttiin tulosten hyödyntämisen osalta. Tutkimusten ajoittaminen palvelukuvausten kirjoittamisvuoteen takasi tulosten oikea-aikaisuuden hyödyntämisen näkökulmasta.

Asiantuntijat toivat esille, että palvelukuvausta laatiessa alustavat tutkimustulokset oli mahdollista hyödyntää: esimerkiksi mihin seikkoihin kiinnitetään huomiota ja mitä halutaan erityisesti korostaa. Ilman tutkimusta vanhan palvelun kritiikkiä ei olisi voitu nostaa esiin ja tehdä korjausliikkeitä uudessa palvelukuvauksessa. Tulosten kautta asiantuntijat saivat tieteellistä tietoa palvelukuvauksen kirjoittamisen tueksi. Ennen kaikkea tutkimustieto toi palvelukuvausten suunnitteluun paljon kaivattua konkreettista näyttöä.

Alustavat tulokset toimivat myös ajankohtaisena palautteena. Ne kertoivat palvelun toteutumisesta ja kehittämistarpeista: edetäänkö kehittämisessä oikeaan suuntaan.

”– – se tuli jo hyvin äkkiä siellä valmisteluvaiheessa. Muutos-hankkeen tulosten, eli ihan alustavien tulosten perusteella tuli ilmi, että palvelussa tulee [muuttaa asiaa x]. Eli se ei vastaa silloin olleessa palvelussa tarkoitustaan se [asian x] määrittely. Että sitä lähdin heti varhaisessa vaiheessa pohtimaan, mikä voisi olla parempi vaihtoehto sitten – – ja sitten ehkä se, että palvelussa on aika mennyt eteenpäin ja kaiken maailman kuntoutuksen apuvälineet on kehittynyt sen aikaa, kun tämä palvelu on ollut olemassa. Tulosten näkökulmasta lähdin miettimään, että millä tavalla [kyseistä] kuntoutusta voidaan edistää enemmän – –.” H5

Asiantuntijoiden näkökulmasta prosessimainen tutkimustulosten käyttöönotto oli olennaista. Tällöin tutkimustulokset voitiin hyödyntää heti uusimmassa palvelukuvauksessa. Jos tuloksien hyödyntämiseen oltaisiin odotettu lopullista raporttia, ei tuloksia olisi voitu soveltaa ajankohtaisesti uudessa palvelukuvauksessa ja ne olisivat voineet ”vanheta”. Asiantuntijat korostivat, että tuloksia on kohdeltu luottamuksellisesti, kun raporttia ei ole vielä julkaistu.

Monesti asiantuntijat kävivät konkreettisesti tuloksia läpi ja miten ne vaikuttavat palvelujen suunnitteluun. Asiantuntijat mainitsivat, kuinka tuloksia oli tullut kohderyhmien eroavaisuuksien, lakimuutoksen

toteutumisen tai lain tulkinnan osalta. Tuloksissa oli mukana myös niin sanottua yleispätevää tietoa, joka voi olla hyödynnettävissä tutkittavien palvelujen rajojen yli.

Haastatteluissa asiantuntijat pohtivat tilanteita, joissa tutkimuksen tulokset oli olleet kriittisiä ja miten niihin oli reagoitu. Tällaisia tuloksia olivat esimerkiksi havainnot, kuinka jokin palvelu ei toteutunut toivotulla tavalla kaikille kohderyhmille. Esimerkiksi tietyn kohderyhmän kokemukset tulivat näkyviksi tutkimuksen kautta.

”Nämä tulokset antoivat tietoa siitä, millä tavalla tätä kohderyhmää, tai kohderyhmän eri [ryhmiä] tulee nostaa esiin palvelukuvauksessa ja niin ikään minusta yksi erittäin arvokas tieto oli siitä – – että tähän palveluun ei vain työnnetä asiakasta ja ihmetellä, että miksei se kuntoutus onnistu – –.” H16

Korjaavat toimenpiteet riippuvat ongelman laadusta, mutta haastatteluissa esiin nousseita keinoja olivat esimerkiksi palveluntuottajien konkreettinen ohjaaminen lisätiedotteilla, toteutettavan palvelun konseptin muutos tai harkinta kohderyhmälle suunnattavien palvelujen muuttamisesta kokonaan. Kriittisiä kohteita on pyritty parantamaan nopeasti niin palveluntuottajien kuin Kelan sisällä järjestettävien koulutusten avulla.

”– – meillä on tarkoitus järjestää koulutusta niiltä osin, kun mitä siellä nousi asiat esille, ne kriittiset kohteet. Meillä on jo yksi sellainen osa-alue menossa eteenpäin [palveluntuottajaryhmän] osalta. Niin heille on tulossa lisäohjeet ja koulutusta – –.” H13

”– – tuossa tutkimuksessakin tuli esille [palvelussa esiintyvä ongelma], niin meillähän kaikki kuntoutuksen ratkaisijat kävivät [koulutuksen, joka voi auttaa ongelmassa], joka oli kelan ulkopuolisen tahon järjestämä. Että myös sekin oli semmoinen, joka osittain varmasti tutkimuksen tulokista tuli, että se [ongelma] korostui – –.” H12

Haastatteluissa hieman yllättäen nousi esiin laadullisen tutkimuksen ja aineistokatkelmien merkitys. Osa asiantuntijoista kertoi, että ne toivat ymmärrystä esimerkiksi palveluntuottajien ja asiakkaiden välisestä vuorovaikutuksesta. Tämän lisäksi eri kohderyhmien haasteet ymmärrettiin paremmin. Sitaatit toivat näkyville palveluntuottajan ja asiakkaiden välistä käytännön vuorovaikutusta.

”Siellä oli suoria sitaatteja [luettelee kuntoutuksen osapuolia], eli näistä eri prosesseista, mitä analysoitiin. Ja riittävän monipuolisesti näitä sitaatteja, jotka tukivat toisaalta nimenomaan onnistumisia ja toisaalta toi esille ongelmia. Vaikka N-luku ei ole kovin iso, päästään hyvin laajaan. Se kattaa minun mielestä sen kentän varsin uskottavasti – –.” H2

”– – minun mielestäni laadullisen tutkimuksen keskeinen viesti on se, että kun ne auki kirjoitetaan kunnolla, niin se avaa ulkopuolisille kuulijoille kerronnan kautta, että tätäkin asiaa voi tarkastella näin ja kun kuntoutus on moniselitteistä ja se tuli isolla äänellä kuitenkin, että siinä on sitä vahvuutta, niin sitä ymmärrystä oikeasti tämän tyyppisten kohderyhmän haasteista, kun ne toteutuvat heidän ollessa itse siinä palvelussa. Minä pidin siitä, että siinä oli vahva viesti, vaikka se oli laadullisesti kirjoitettu, että tämä on nyt sitä mitä kuntoutujat sanovat ja meidän pitäisi. Ja minun haaste on se, että kun kirjoitan palvelukuvauksia, että niitä yritetään tekstiin typistää, niin minä pelkään, että se hukkuu se asiakkaan ääni – –.” H16

Asiantuntijat antoivat paljon painoarvoa tutkijoiden esittämille suosituksille ja ne otettiin huomioon palvelukuvauksen laatimisessa. Asiantuntija kertoi, kuinka uudessa palvelukuvauksessa tutkijoiden suositusten perusteella oli muodostettu hyviä käytäntöjä.

”Että siihen tuli vielä ne suosituksetkin. Nyt on kilpailutettu tämä palvelu ja siinä otettiin vahvasti huomioon nämä mielipiteet ja kokemukset, rakennetta muutettiin tutkimusten tulosten perusteella. Ja sitten suositukset, jotka palvelusta saatiin niin ne. Nämä palvelukuvaukset tulevaisuudessa – – siellä on myös sellaisia hyviä käytäntöjä ja kokemuksellista jakamista, mikä on toiminut, niin nämä suositukset, mitä ihan siinä loppuvaiheessa saatiin, niin vein ne vielä sinne palvelukuvaukseen ja koulutusmateriaaliin – –.” H1

Tuloksia oli otettu käyttöön muuallekin kuin sidosryhmien ohjaamiseen palvelukuvauksen ja koulutusten osalta. Asiantuntijat kertoivat, että monet tulokset ovat sovellettavissa tutkittavan palvelun ulkopuolelle, koska palveluilla on samanlaisia kohderyhmiä tai kiinnostuksenkohteita.

Asiantuntijat levittivät tuloksia omatoimisesti esimerkiksi eri tilaisuuksiin ja työskentelyryhmiin. Suunnittelun lisäksi tuloksia on käsitelty organisaation sisäisissä työryhmissä.

”Niitä on konkreettisesti hyödynnetty niin, että ne [tulokset] on viety tästä etuudesta vastaavaan tiimiin keskusteluun ja myöskin jakoon ohjauksesta vastaaville henkilöille. – – ja sitä pohdintaa on käyty eri ryhmittymissä koskien eri toimijoita, että aiheuttaako se toimenpiteitä ja miltä vaikuttaa. Jonkinlaista ohjausta on sitten pohdittu esimerkiksi siihen, että mitä ovat [lakiin liittyviä tulkintoja].” H9

Yleisesti tuloksista on keskusteltu Kelan kuntoutuksessa paljon ja ne ovat vakiintuneet keskusteluihin ja toimintaan. Tulokset toimivat näyttönä, mihin vedotaan, kun palvelujen suunnittelusta, toiminnasta ja kehittämisestä keskustellaan. Lisäksi Muutos-hankkeen tulokset ovat nousseet esiin myös keskusteluissa, joissa on ollut mukana useita eri organisaatioita.

”– – myös ehkä laajemminkin sitten. Muistan kun sivuttiin näitä tutkimustuloksia myös silloin, kun itse olin tuossa [usean organisaation työryhmä], niin siellä Muutos-hankkeen tutkimuksia jollakin lailla sivuttiin, että siellä se esille nousi.” H12

4.6 Mikä edistää tai estää tutkimustulosten hyödyntämistä?

Sekä tutkijoilta että Kelan asiantuntijoilta kysyttiin, mitkä asiat edesauttavat tai estävät tulosten hyödyntämistä. Tutkijat havaitsivat tutkimuksen organisoinnin tavan suurimpana mahdollistavana tekijänä. He nostivat esiin, kuinka Kelan asiantuntijoiden läsnäolo projektiryhmässä varmisti tulosten hyödynnettävyyden. Myös hankepäällikön merkitys mainittiin. Hän oli mukana tutkimusten projektiryhmissä antamassa asiantuntevia kommentteja tuloksista. Ennen kaikkea tilaajan ja tutkijoiden tiivis yhteistyö mahdollisti tulosten hyödyntämisen.

Tutkijoiden haastatteluissa nousi esiin huoli siitä, että tuloksia ei saada levitettyä tutkijayleisön tai Kelan ulkopuolelle. He kokivat, että tuloksissa oli paljon tietoa, jota palveluntuottajat ja muut kuntoutuksen toimijat voisivat käyttää. Myös pitkittynyt julkaisuprosessi ja raskaat raportit nähtiin ongelmana. Tutkijat pyrkivät tekemään raportin mahdollisimman selkeäksi ja käytännönläheiseksi. Niissä oli esimerkiksi nostettu erikseen esille kehityskohteita. Jotta tieto ei jäisi vain ”pölyttymään”, toivottiin järjestettävän tilaisuuksia, joissa tuloksista voitaisiin keskustella.

” – kun raportit ilmestyvät, jotka voivat olla todella pitkiä ja tämän monimenetelmällisyydenkin johdosta ovat aika haastavia lukea. Se voi olla, että se raportti ei pelkästään ole riittävä tämän tiedon levittämisen väline, vaan on tosi tärkeää, että on muita tilaisuuksia, joissa voidaan avata näitä tuloksia.” H14

Ensisijaisesti tutkimusten tuottama tieto oli tarkoitettu Kelan palvelujen ja toiminnan kehittämiseksi, mutta jos tulokset halutaan ottaa laajemmin käyttöön, tulisi Kelan ja tutkijoiden käydä vielä enemmän vuoropuhelua. Tätä oli käyty jo projektiryhmässä, mutta haastatteluissa esitettiin, että tutkijat voisivat kiteyttää tuloksia tai tiedon hyödyntämisestä voitaisiin sopia laajemminkin. Esimerkiksi raportin valmistamisen jälkeen tutkijat tekisivät tietyn määrän koulutuksia.

Tutkimustulosten hyödyntämisen näkökulmasta tutkijat nostivat esiin Kelan rajallisen kontrollin. Kela voi laatia kuntoutuksen palvelukuvauksen tuloksiin perustuen, mutta ei ole takuuta, että palvelukuvaus toteutuu käytännössä. Lisäksi tutkijat nostivat esiin, että Kelalla ei ole kontrollia myöskään kuntoutujiin. Palveluita voidaan kehittää, mutta joillakin kohderyhmillä voi olla esteitä itsessään osallistua tai saada tietoa kuntoutuspalveluista.

”Varmaan semmoiset, jotka ovat tavallaan Kelan sisäisiä päätöksentekoon liittyviä on helpompi ottaa huomioon, mutta jos on sellaisia tuloksia, jotka vaativat muita muutoksia, jotka eivät ole pelkästään Kelan hallinnassa, ovat hankalia. Edelleenkin yksi ongelma on, miten niistä kuntoutuskursseista saa kohderyhmä tietoa, se ei ole pelkästään Kelan hallinnassa. Tai sitten vielä vähemmän sellainen, että heidän kurssien osallistumiseen – – niihin vaikuttaa niin monta tekijää – – semmoiset taas kuinka monta kuntoutusjaksoa on kurssilla, niin semmoiseen Kela pystyy suoraan vaikuttamaan – –.” H17

Tutkijat havaitsivat esteenä myös organisatorisen rakenteen, jonka puitteissa Kelan kuntoutus järjestetään. He ymmärsivät, että kuntoutus tulee järjestää tietyissä hallinnollisissa käytännöissä tai ”raameissa”, kuten haastatteluissa todettiin, mutta toisaalta raamit saattavat estää ”ketterät” kokeilut.

” – että on kyse Kelan järjestämästä kuntoutuksesta, jossa pitää olla tietyt raamit, jotka antaa se palvelukuvaus käytännössä. Niin tokihan, minä näen, että se palvelukuvaus antaa raamit ja mieluummin haluan nähdä sen enemmän mahdollistajana kuin estäjänä. Mutta totta kai se, että kaikkia tuloksia ei voida viedä sinne. Esimerkiksi siitä syystä, että on olemassa vielä kuntoutuksen

yleinen standardi, se palvelukuvaus, joka määrittää jotakin, niin sinne [kuntoutusmuotoon] ei voi viedä jotakin, joka on ristiriidassa yleisen kanssa. Siis ihan tämmöisiä, kun on tämmöiset hierarkiat, niin totta kai ne estävät jotakin. Tai että jotain hyvin ketterästi voisi kokeilla – –.” H7

Tutkimustulosten käyttöönoton estävistä ja mahdollistavista tekijöistä keskusteltiin myös asiantuntijoiden haastatteluissa. Tulosten hyödyntämisen edistävänä tekijöinä asiantuntijat havaitsivat itse tutkimusasetelman ja organisoinnin tavan. Merkittäviksi eduiksi mainittiin, että projektiryhmän jäsenistössä oli palvelukuvausten kirjoittajia, tutkimus oli järjestetty palvelukuvausten kirjoittamisajankohtana ja tutkimus oli riittävästi resursoitu. Ennen kaikkea tutkimus oli osa Kelan toimintaa tietotarpeiden määrittämisen kautta. Tutkimukset tuottivat täsmätietoa, jota kaivattiin kehittämistyöhön.

”Isoimpana edelleen näen sen, että nyt kun tässä on haettu tietoa nimenomaan siitä näkökulmasta, mistä sitä tietoa tarvitaan, niin me pystytään hyvin hyödyntämään niitä, niin kyllähän tämä poikkeuksellisen kohdennetusti tuo meille sitä tietoa, mitä pystytään hyödyntämään. Sieltä tulee erilaisia vastauksia eri palveluitten tutkimuksissa, että toisista tulee tosi paljon sitä hyödynnettävää tietoa ja toisissa vain todetaan, että se palvelu on osunut kehittämisen jälkeen aika hyvin, että siinä ei ole kauhean suuria tarkentamisen tarpeita – – tämä on aika optimaalinen tapa tuottaa tietoa uudistamiseen.” H18

Asiantuntijoiden mukaan tulosten leviämistä on edesauttanut myös tutkimusten laatu ja selkeä raportointi. Haastatteluissa nousi myös esiin se, että osassa tutkittavia palveluita palveluntuottajien osaaminen on kasvanut tutkimuksen ajankohdan jälkeen. Sitoutunut työskentely palveluntuottajien kanssa nähtiin tulosten hyödyntämisen kannalta olennaisena.

”Palveluntuottajien osaaminen on vahvistunut kovasti siltäkin ajalta, kun nuo tutkimustulokset ovat – – joka vuosi heidänkin osaaminen vahvistuu ja kuitenkin me ollaan kaikki sitouduttu tähän ja kyllä se on yksi hyvä, joka tässä auttaa.” H13

Osa asiantuntijoista havaitsi tulosten hyödyntämisen estäviä tekijöitä asenteissa ja työn jatkuvassa aikapaineessa. He ajattelivat, että jatkuva kiire ja suorituspainne ohjaavat nopeatahtisuuteen. Eräs haastateltava toi esille, että aikapaine juontuu siitä rakenteesta, jossa suunnittelutyö ja palvelukuvaukset tehdään.

Kilpailutus, sopimuskaudet ja hankinnat ovat sidottu palvelukuvaukseen, mikä heijastuu suunnittelutyöhön. Palvelukuvauksen kirjoittamiseen vaikuttaa moni tekijä, eikä sitä voida kirjoittaa puhtaasti tutkimusten tuottaman tiedon pohjalta.

Esille tuli myös havainto, että jos muutostyölle ei varata sen tarvitsemaa aikaa, on yksittäisten työntekijöiden hankalaa viedä muutosta tai uutta asiaa eteenpäin. Muutosten aikaan saaminen vaatii myös pitkäjänteistä yhteistyötä kuntoutuksen palveluntuottajien kanssa.

”– estävät tekijät ovat varmasti ihmisten asenteissa ja siinä ehkä siihen liittyy työn jatkuva paine siitä, että tietty määrä asioita on saatava tehdyksi ja sitten siinä tavallaan – että kyllä se tavallaan jatkuva kiire ja aikapaine ja työn paljous tappaa sen että, jos pitäisi lähteä viemään jotain muutosta palveluun, niin peruslähtökohta on, että ihmiset pääsääntöisesti tekee helpoimman mukaan – pahoin pelkään, että esteitä ovat aikapula ja työn paljous, joka tarkoittaa myös sitä, että tietyllä tavalla meistä katoaa luovuus ja ehkä mahdollistaminen, että se lähtee ihan asennetasolta.” H5

Esteitä voivat aiheuttaa myös lainmuutokset tai muuttuvat suhteet sidosryhmien välillä. Lisäksi politiikassa voi tapahtua muutos, joka vaikuttaa palveluun esimerkiksi tiettyyn kohderyhmään kohdistetun erityishuomion kautta. Nämä ovat kuitenkin harvinaisia esteitä ja pääsääntöisesti tuloksia voidaan soveltaa käytäntöön.

Kuten tutkijat, myös asiantuntijat nostivat esille Kelan rajallisen kontrollin. Kelalla ei ole kontrollia siihen, miten palvelukuvaus tai muu tieto ymmärretään tai niitä toteutetaan. Tutkimusten tuottamaan tietoa otetaan käyttöön kuntoutuksen palvelukuvauksissa, mutta niiden toteutuminen käytännössä ei ole taatua. Tämä ei koske pelkästään palveluntuottajia vaan myös muita sidosryhmiä. Kela voi markkinoida tutkimuksen tuloksia ja uusia käytäntöjä, mutta se ei takaa sitä, että ne omaksutaan automaattisesti.

”Kyllä minä näen, että kun me tehdään palvelukuvauksia, niin ne yhteistyötahot. Niin estävään on se, että miten nämä muut sidosryhmät ymmärtävät sen palvelun rakenteen ja sisällön kautta tulevat muutokset ja sitä kautta muuttavat omaa toimintatapaansa – miten se markkinointi tai tieto kulkeutuu [sidosryhmiin], että tämä kohderyhmä on tällöinen – se on myöskin esteenä, että miten sitten tällöinen palvelukuvaus tehdään tutkimusten pohjalta ja otetaan muut tekijät huomioon, niin miten me saadaan jalkautettua se paradigman muutos –.” H16

Asiantuntijat ajattelivat, että Kelan tulisi levittää tietoa muutenkin kuin palvelukuvauksella. Tutkimukset tuottivat itsessään tietoa, jonka pohjalta palveluntuottajat voivat kehittää palveluitaan. Lisäksi tutustumalla tutkimusten tuloksiin palveluntuottajat osaisivat tehdä parempia tarjouksia, kun uudistettuja palveluja kilpailutetaan.

Asiantuntijat pohtivat eri keinoja Kelalle ja tutkijoille markkinoida tietoa. Esimerkiksi ehdotettiin, että palveluntuottajille suunnatuissa opastussivuissa voisi olla tutkimusten tuloksiin perustuvaa ohjeistusta. Myös julkaisualustojen merkitys nähtiin osana tiedon levittämistä ja asiantuntijat toivoivat esimerkiksi sosiaalisen median käyttöä tulosten levittämiseen.

5 Pohdinta

Seuraavassa esitetään yhteenveto tuloksista ja pohdinta tutkimuksen tilaajalähtöisyydestä erityisesti tutkijatyön näkökulmasta. Muutos-hankkeen arvioinnissa tuli esille, että tilaajalähtöisen tutkimuksen merkittävämmäksi eduksi katsottiin sen tuottama ”täsmätieto”. Lisäksi tutkijat ja asiantuntijat näkivät, että ennakkoon määritelty alustava suunnitelma toimi hyvänä pohjatyönä niin tutkittavaa ilmiötä kuin tutkijaryhmän tarjoustaan varten. Toisaalta tilaajalähtöinen asetelma rajoitti tutkijoiden omia valintoja. Tutkijat kuitenkin ymmärsivät tilaajan tietotarpeita, ja he pystyivät yhteistyössä tilaajan kanssa tarvittaessa muuttamaan tutkimusasetelmaa. Aineiston perusteella asiantuntijat arvioivat tutkijoiden vaikutusmahdollisuudet suuremmaksi kuin tutkijat itse. Prosessimaisessa kehitystyössä tutkijat antoivat alustavia tuloksia Kelan suunnittelijoille, jotka hyödynsivät tulokset ajankohtaisesti, eikä tieto päässyt vanhenemaan.

Sekä tutkijoiden että asiantuntijoiden haastatteluissa tuli esille näkemys tilaajalähtöisen käyttötutkimuksen merkityksestä ja hyödyllisyydestä. Arviointiaineisto toi esille, että tilaajaorganisaation asiantuntijat saivat käyttöönsä alustavia tutkimustuloksia ja niitä voitiin hyödyntää monipuolisesti. Tutkimustulokset kertoivat esimerkiksi lainmuutosten toteutumisesta tai eri kohderyhmien palvelun toimivuudesta. Tutkimusten tuloksia on hyödynnetty palvelukuvauksissa ja koulutuksissa sekä niitä on otettu keskusteluihin kuntoutuksen alueella. Tulosten hyödyntäminen ei rajoittunut vain tutkittavaan kuntoutuspalveluun, vaan osaa niistä voitiin soveltaa laajemminkin esimerkiksi tietyn asiakasryhmän näkökulmasta. Tulokset näkyivät myös Kelan niin kutsutun asiatiimin ja ratkaisutyön toiminnassa asti.

Tutkijat eivät pääsääntöisesti kokeneet alustavien tulosten antamista ongelmallisena. Oli tutkimuskoh- taista, miten alustavat tulokset muotoiltiin: annettiinko suoria suosituksia vai ennemminkin nostettiin havaintoja esille. Koska asiantuntijat arvostivat ja halusivat tutkijoiden mielipiteitä, oli tutkimuksen pro- jektiryhmän työskentelyn kannalta olennaista pohtia, missä muodossa alustavia tuloksia oli hyvä tuoda esiin.

Edellä mainittuun liittyi monta seikkaa. Tutkittavat palvelut ja niiden kysymyksenasettelut olivat erilaisia ja toisista tutkimuksista oli helpompaa antaa suoria suosituksia. Toisaalta havaintojen ja niiden perus- teella kysymysten esittäminen ei välttämättä eronnut konkreettiselta hyödyltään suorien suositusten kanssa. Tämä johtui siitä, että asiantuntijoiden haastatteluissa nousi merkittävänä esiin, kuinka alustavat tulokset toimivat palautteena, joka ohjasi kehittämisen suuntaa. Täten kehittämisen kohteen tekeminen näkyväksi oli alustavien tulosten tärkein tehtävä. Ratkaisua voitiin hakea yhdessä tutkijoiden kanssa tai tämä pohdinta jäi asiantuntijoille kokonaan.

Aineiston perusteella tutkijat eivät vierastaneet kommentointia tai alustavien tulosten esiin tuomista, siihen suhtauduttiin ennemminkin mielenkiinnolla. Aineiston perusteella voidaan olettaa, että tutkimus- ten projektiryhmätyöskentelyä ja tulosten prosessimaista käsittelyä edesauttoi tutkijoiden motivaatio kehittää Kelan kuntoutuspalveluilta.

Tutkijat eivät tienneet tarkkaan, miten Kelassa on hyödynnetty tutkimustuloksia. Ottaen huomioon, että tutkijat ovat olleet esittämässä tuloksia Kelassa, he tiesivät niiden vaikutuksista vähän. Tutkijat toivoivat- kin palautetta, miten heidän tulosten levityksensä saa aikaan Kelan puolella. Osa tutkijoista oli pimen- nossa, että miten tilaaja oli tuloksia käyttänyt. Tutkijoiden ja asiantuntijoiden huoli oli, että tuloksia ei saada hyödynnettyä Kelan ulkopuolella. Molemmat katsoivat, että tuloksissa oli suoraan asiakkaita, pal- veluntuottajia ja sidosryhmiä hyödyttävää tietoa, mutta tulosten saavutettavuus on hankalaa pelkän ra- portin perusteella. Julkaisuissa tuloksia on koitettu raportoida käytännönläheisesti ja niihin muotoiltu suoria suosituksiakin, mutta loppujen lopuksi Kelalla tai tutkijoilla ei ole kontrollia siihen, miten raporttia luetaan tai etsitään. Tämän vuoksi tulosten levittämistä toivotaan muuallekin kuin Kelan sisälle ja tieteel- liseen yhteisöön.

Tutkijat levittivät tuloksia eri tilaisuuksissa, kirjoittamalla artikkeleja ja muita julkaisuja sekä pitämällä koulutuksia Kelan sisällä. Tällöin tulosten levittämisen yleisö oli pääosin Kelan sisällä tai tieteellisessä yhteisössä. Asiakkaat, sidosryhmät ja jossain tapauksissa palveluntuottajat jäivät siis tulosten levityksen

katvealueeseen. Lisäksi tulosten levittäminen tälle yleisölle koettiin haastavampana tutkijoiden näkökulmasta. Asiantuntijoiden haastatteluissa ehdotettiin sosiaalista mediaa yhtenä keinona markkinoida tuloksia ja osa oli nähnytkin tutkijoiden tätä tekevän. Mahdollisesti eri tiedotteet verkkosivuilla voisivat markkinoida tuloksia ja täten palveluja. Asiantuntijat ja tutkijat toivoivat suunnitelmallisuutta tulosten levittämiseen.

Tulosten hyödyntäminen koettiin kuitenkin yleisesti ottaen onnistuneeksi ja suurimpana syynä tähän nähtiin tilaajalähtöinen tutkimusasetelma itsessään. Merkittävää oli myös se, että tutkimuksen projekti-ryhmässä oli palvelukuvauksesta vastaava asiantuntija ja tutkimus toteutettiin palvelukuvauksen kirjoittamisvuotena.

Tässä aineistossa tuli mielenkiintoisesti esille tutkijoiden "veto" kahteen suuntaan: toisaalta he ymmärsivät tilaustutkimuksen periaatteet mutta toisaalta he toivat esille tutkimuksen autonomiaan ja riippumattomuuteen liittyviä seikkoja. Jossain määrin oli havaittavissa jännitettä tieteellisen tutkimuksen tutkijalähtöisen ideaalin ja rahoittajalähtöisen käytännöllisen tutkimuksen välillä. Taustalla ovat tutkijan ammattiin kuuluvat eettiset periaatteet, kuten autonomia, riippumattomuus tai integriteetti. Näihin moniulotteisiin eettisiin periaatteisiin liittyy tutkimustyössä kysymyksiä, jotka haastavat tutkijan pohtimaan omia tai organisaation periaatteita, kuten onko tutkijan autonomia laadukkaan tutkimustyön tae ja edellytys. Riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen voi liittyä kysymyksiä siitä, kuinka tehdä tutkimusta vapaana erilaisista intressiryhmistä tai tutkimuksen rahoittajasta ja tilaajasta. Rajoittaako rahoittajan intressit liikaa tutkijan vapautta tutkia sitä mitä haluaa ja tärkeänä pitää?

Niin tutkimusorganisaatiot kuin niissä työskentelevät ammattitutkijat kohtaavat nykyään moninaisia paineita ja odotuksia. Tutkimukselta odotetaan käytännöllisiä hyötyjä ja ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin. Tutkimukselta odotetaan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Tutkimuksen rahoitusta myös kanavoidaan näiden hyötyjen tavoitteluun. Esimerkiksi akateemisessa tutkimuksessa tämä herättänyt keskustelua siitä, ovatko tieteen autonomia ja vapaus uhattuina (ks. esim. Oulun yliopisto 2020). Kelan rahoittaman kuntoutuksen tutkimuksen lähtökohta on niin sanottu Kela-relevanssi eli tutkimuksen aihe on merkityksellinen ja tutkimus tuottaa tietoa kuntoutuksen kehittämiseen. Tämän tyyppisellä tutkimuksella on lähtöoletuksena "palvelutehtävä", joka tuli esille osuvasti tutkijan pohdinnassa suhteessa akateemiseen tieteelliseen tutkimukseen.

”Ja vaikka tämä akateemisen maailman kannalta ei ehkä ole kaikkein semmoista, sanoisin arvostetuinta tutkimusta – – minun mielestä tällaista yhteiskuntavastuullista tutkimusta tulisi arvostaa vähän enemmän, jotta tämän tyyppisiä yhteistyömuotoja myöskin mahdollistettaisiin.” H3

Lähteet

- Chen H. Practical program evaluation. Assessing and improving planning, implementation, and effectiveness. Thousand Oaks, CA: Sage, 2005.
- Coghlan D, Brannick T. Doing action research in your own organization. London: Sage, 2001.
- Eskola J, Suoranta J. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 1998.
- Ikonen HM. Puhelinhaastattelu. Julkaisussa: Aho AL, Hyvärinen M, Nikander P, Ruusuvoori J, toim. Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 2017: 270–284.
- Neuendorf K. The content analysis guidebook. Second edition. Thousand Oaks, CA: Sage, 2016.
- Oulun yliopisto. [Akateeminen vapaus puhuttaa professoreita](#). Oulu: Oulun yliopisto. Viitattu 7.1.2020.
- Patton MQ. Utilization-focused evaluation. The new century text. Thousand Oaks, CA: Sage, 1997.
- Rossi P, Lipsey M, Henry G. Evaluation. A systematic approach. Eighth Edition. Thousand Oaks, CA: Sage, 2018.
- Seppänen-Järvelä R. Monimuotoinen implementaatiotutkimus. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2017; 54 (2): 151–154.
- Tuomi J, Sarajarvi A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (uudistettu laitos). Helsinki: Tammi, 2018.

Liitteet

Liite 1. Hankkeen osatutkimukset.

Liite 2. Haastattelurunko: tutkimuksen vastuuhenkilö.

Liite 3. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (tutkimuksen projektiryhmän jäsenet).

Liite 4. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (asiatiimin vastuuhenkilö).

Liite 5. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (hankkeen ohjausryhmän jäsen).

Liite 1. Hankkeen osatutkimukset.

1. Ammatillisen kuntoutuksen lain ja kuntoutusselvityksen uudistus- ja toimeenpanotutkimus (AMKU) / Jyväskylän yliopisto
2. Tutkittu IKKU (T-IKKU) – ikääntyneiden monisairaiden kuntoutuskursseja koskeva tutkimus / Jyväskylän AMK
3. Kelan tuki- ja liikuntaelinsairauksien (tules) -kuntoutuksen toteutuminen kuntoutujan ja kuntoutuksen palveluntuottajan näkökulmista / Kaakkois-Suomen AMK ja Kelan tutkimus
4. OPI-kuntoutuskurssien tutkimus / Kuntoutussäätiö
5. Kelan AVH-kuntoutus kuntoutujan arjen selviytymisessä ja sairauden vaikutusten hallinnassa / Kuntoutussäätiö
6. Omat tavoitteeni-tutkimus – Hyvän kuntoutuskäytännön seuranta (GAS) / Metropolia AMK
7. Osakuntoutusraha-tutkimus / Kelan tutkimus
8. Työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen (TEAK) toteutuminen / Jyväskylän yliopisto
9. Siirtymä uusimuotoiseen kuntoutukseen -tutkimus (SIKU) / Työterveyslaitos ja Kuntoutussäätiö
10. Kuntoutuksesta tukea omaishoitajien arkeen (KOHA) / Kuntoutussäätiö
11. Vaativan lääkinällisen kuntoutuksen tutkimuskokonaisuus / Oulun yliopistollinen sairaala, Lapin yliopisto ja Kelan tutkimus

Liite 2. Haastattelurunko: tutkimuksen vastuuhenkilö.

Tutkimuksen tilaajalähtöisyys

Miten koitte sen, että tilaaja määritteli tutkimuskysymykset ja aineistot etukäteen tarjouspyynnössä – vahvuudet ja heikkoudet?

Tilaajan pyyntö oli monimenetelmällisyys: millaisia kokemuksia teillä oli siitä? Miten onnistui – mahdolliset haasteet?

Millaisia kokemuksia teillä (vahvuuksia ja heikkouksia) oli tutkimuksen projektiryhmän toiminnasta? Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Osatutkimuksen toteuttaminen

Miten tutkimus onnistui: miten hyvin tutkimus saavutti tavoitteensa?

Jos nyt aloittaisitte, mitä tekisitte toisin? Millaisia muutoksia tutkimuksen toteuttamisessa tapahtui suhteessa suunniteltuun?

Kuinka tutkimus oli resursoitu suhteessa tutkimustehtävän toteuttamiseen (taloudellisesti, toimijoiden osaaminen ja pätevyys)?

Miten tutkimuksen julkaisuprosessi onnistui – mahdolliset haasteet?

Kuinka tutkimuksen riskinhallinta onnistui?

Tulosten hyödyntäminen

Miten te tutkijoina olette osallistuneet tulosten levittämiseen?

Miten tilaaja on hyödyntänyt tutkimustuloksia?

Millaisia tulosten käyttöönottoa estäviä ja mahdollistavia tekijöitä havaitsitte?

Hankkeen toteuttaminen

Millaisia kokemuksia teillä oli hankkeen johtamisesta ja koordinaatiosta – vahvuuksia ja heikkouksia? (Erityisesti tutkimusten tulosten hyödyntämisen ja toteuttamisen näkökulmasta)? – mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kuinka viestintä ja vuorovaikutus hankkeessa onnistui?

Liite 3. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (tutkimuksen projektiryhmän jäsenet).

Tutkimuksen tilaajalähtöisyys

Miten koitte sen, että Kela tilaajana määritteli tutkimuskysymykset ja aineistot etukäteen tarjouspyynnössä – vahvuudet ja heikkoudet?

Millainen kokemus tutkimuksen tietotarpeiden määrittely oli mielestäsi ("helppo – vaikea")

Osatutkimuksen toteuttaminen

Miten tutkimus onnistui: miten hyvin tutkimus saavutti tavoitteensa?

Millaisia kokemuksia sinulla (vahvuuksia ja heikkouksia) on tutkimuksen projektiryhmän toiminnasta?

Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kuinka tutkimus oli resursoitu suhteessa tutkimustehtävän toteuttamiseen (taloudellisesti, toimijoiden osaaminen ja pätevyys)?

Tulosten hyödyntäminen

Miten mielestäsi saitte tutkimuksen projektiryhmässä alustavia tuloksia tutkimuksen toteutuksen aikana?

Miten Kelassa on hyödynnetty tutkimustuloksia (miten sinä olet)?

Millaisia tulosten käyttöönottoa estäviä ja mahdollistavia tekijöitä on ollut?

Miten tutkijat ovat osallistuneet tulosten levittämiseen (pitäisikö heidän)?

Hankkeen toteuttaminen

Millaisia kokemuksia teillä oli hankkeen johtamisesta ja koordinaatiosta – vahvuuksia ja heikkouksia? (Erylisesti tutkimusten tulosten hyödyntämisen ja toteuttamisen näkökulmasta)? – mitä olisi voinut tehdä toisin?

Kuinka viestintä ja vuorovaikutus hankkeessa onnistui?

Liite 4. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (asiatiimin vastuuhenkilö).

Tulosten hyödyntäminen

Miten mielestäsi Muutos-hanke ja sen tutkimukset ovat olleet esillä asiatiimin toiminnassa?

Miten mielestäsi Muutos-hankkeen osatutkimusten tuloksia on hyödynnetty asiatiimin alueella?

Millaisia tutkimusten tulosten käyttöönottoa estäviä ja mahdollistavia tekijöitä on mielestäsi ollut?

Muutos-hankkeessa Kela tilaajana määritteli tutkimuskysymykset ja aineistot etukäteen tarjouspyynnössä – vahvuudet ja heikkoudet?

Liite 5. Haastattelurunko: Kelan asiantuntijat (hankkeen ohjausryhmän jäsen).

Tutkimuksen tilaajalähtöisyys

Muutos-hankkeessa Kela tilaajana määritteli tutkimuskysymykset ja aineistot etukäteen tarjouspyynnössä – vahvuudet ja heikkoudet?

Osatutkimusten toteuttaminen

Miten hanke onnistui: miten hyvin hanke mielestäsi saavutti tavoitteensa?

Millaisia kokemuksia sinulla (vahvuuksia ja heikkouksia) on ohjausryhmän toiminnasta? Mitä olisi voinut tehdä toisin?

Millaisia kokemuksia sinulla on hankkeen johtamisesta ja koordinaatiosta – vahvuuksia ja heikkouksia?

Kuinka hanke oli mielestäsi resursoitu suhteessa tutkimustehtävän toteuttamiseen (taloudellisesti, toimijoiden osaaminen ja pätevyys)?

Tulosten hyödyntäminen

Miten Kelassa on hyödynnetty tutkimustuloksia?

Millaisia tulosten käyttöönottoa estäviä ja mahdollistavia tekijöitä on ollut?

Missä määrin tutkijoiden tulisi osallistua tulosten levittämiseen?